

Altató:

Aludj baba, hajsó, hajsó,
Zárva van a pitar ajtó.
Lád milyen szép a napocska,
Elaludt már meeolyogva.
Aludj te is a jó nappal,
Szállj égből te kis angyal.
Hozz kicsinynek aranyhintót,
Jobbra rengőt, balra ringót.
Vidd a babát zöld erdőbe,
Zöld erdőbe, zöld mezőbe,
Fektesd le ott rózsaaágyra,
Függő aranynyoszolyára.
Feje felett lepke lengjen,
Aranyrigó füttyülgessen,
Aranymókus elringassa,
Édesanyja takargassa.
Aludj baba, hajsó, hajsó,
Zárva van a pitar ajtó.

3128.
NYÁRÓJEN HODZON TANGY TANGY

50
Aja néni, aja bácsi, aj cilike,
Aluszik a picike,
Aja néni, ajcinábo.
Egy szem, két szeg,
Egy szem, két szeg,
Három szeg.

Alucik,
Ajadábo,
Ajanábó,
Alucik.

Igal, Tardi Ferencné, Puber Anna, 1902.

Tente baba, tente,
Ágyacskád már vetve,
Jó anyácskád ringat,
Dalocskával altat.

Tente baba, tente,
Aludj szivem szentje,
Baba neve Eszti,
De szeretném nézni.

Aludj baba, aludjál,
Aranyosat álmodjál,
Nyuszika is alszik,
Este van már a faluba,
Minden kislány alszik.

Aludj baba, aludjál,
Nyuszika is alszik,
Este van a faluban,
Esti harang hangzik.

493
453.

372.
LVI. ALTATÓK és dalok

Tente bab, tente,
Két szemedet hunyd le,
Álmodj a rózsáról,
A rózsza bimbójáról,
Angyaloknak rengő-ringó
Csillaghintójáról.

Balatonendréd Simándi István, 1939

454. 494

Tente baba, tente,
Ágyacskád már vedve.
Jó anyácskád ringat,
Dalocskával altat.

Tente baba, tente,
Aludj szivem szentje.
Bab neve Eszti,
De szeretném nézni.

Varászló Horváth Istvánné, 1903.

455. 495

Aludj baba, aludjál,
Aranyossat álmodjál.
Nyuszika is alszik,
Este van már a faluba,
Minden kislány alszik.

Aludj baba, aludjál,
Nyuszika is alszik,
Este van a faluban,
Esti harang hangzik.

Majd ha újra felragyog
Isten tányérkája,
Mosojog a baba is,
Nyuszika is rája.

Vése Lébár Péterné, 1902.

456. 496

Aludjál babuska,
Szép török babuska.
Nekem is volt egyszer
Egy szép babuska,
Elvitte a török,

Elvitte a török.
Most is megismerném
Szöme szömöréről,
Karja fehéréről.
Aludjál babuska,
Szép török babuska.

Igal Vajda Józsefné, 1905.

457. 497

Ciningli, röggelig aludjál,
Ciningli, drága kis angyalom,
Röggelig aludjál.
Még a nap fölkelik, aludjál,
Té csak mindig aludjál,
Röggelig aludjál.

Igal Tardi Ferencné, 1902.

458. 498

A kislány már alszik,
Aludjál kislányom,
Édes kis bogaram.
A nagymama elmegy innend,
Aludjál nyugodtan.
Aludj baba, aludjál,
Nyuszika is alszik,
Nekem is volt kislányom,
Haját fontam hat ágra,
Hat szál aranyfonálba,
Cup-cup-cup.
Héss ki madár innend el,
Alszik a kislány,
Té ide-ide ne gyere.

Vése Lébár Péterné, 1902

459. 499

Aja néni, aja bácsi,
Aj cillike,
Aja néni, aj cinábo.
Egy szem, két szög,
Egy szem, két szög,
Három szög.
Alucik ajadábo,
Ajanáho alucik.

Igal Tardi Ferencné, 1902.

493.

Tente baba, tente,
Két szemedet hunyd le,
Álmodj a rózsáról,
A rózsza bimbójáról,
Angyaloknak rengő-ringó
Csillaghintójáról.

Balatonendréd Simándi István, 1939

494

Tente baba, tente,
Ágyacskád már vedve.
Jó anyácskád ringat,
Dalocskával altat.

Tente baba, tente,
Aludj szívem szentje.
Bab neve Eszti,
De szeretném nézni.

Varászló Horváth Istvánné, 1903.

495.

Aludj baba, aludjál,
Aranyossat álmodjál.
Nyuszika is alszik,
Este van már a faluba,
Mindén kislány alszik.

Aludj baba, aludjál,
Nyuszika is alszik,
Este van a faluban,
Esti harang hangzik.

Majd ha újra félragyog
Isten tányérkája,
Mosojog a baba is,
Nyuszika izs rája.

Vése Lébár Péterné, 1902.

496.

Aludjál babuska,
Szép török babuska.
Nekem izs volt egyszer
Egy szép babuska,
Elvitte a török,

Elvitte a török.
Most is megismerném
Szöme szömöréről,
Karja fehéréről.
Aludjál babuska,
Szép török babuska.

Igal Vajda Józsefné, 1905.

497.

Ciningli, röggelig aludjál,
Ciningli, drága kis angyalom,
Röggelig aludjál.
Még a nap fölkelik, aludjál,
Té csak mindig aludjál,
Röggelig aludjál.

Igal Tardi Ferencné, 1902.

498.

A kislány már alszik,
Aludjál kislányom,
Édes kis bogaram.
A nagymama elmegy innend,
Aludjál nyugodtan.
Aludj baba, aludjál,
Nyuszika is alszik,
Nekem izs volt kislányom,
Haját fontam hat ágra,
Hat szál aranyfonálba,
Cup-cup-cup.
Héss ki madár innend el,
Alszik a kislány,
Té ide-ide né gyere.

Vése Lébár Péterné, 1902

499.

Aja néni, aja bácsi,
Aj cilike,
Aja néni, aj cinábo.
Egy szem, két szög,
Egy szem, két szög,
Három szög.
Alucik ajadábo,
Ajanábo alucik.

Igal Tardi Ferencné, 1902.

~~Majdha újra felragyog,
Isten tányérkéja,
Mosolyog a baba is,
Nyuszika is rája.~~

~~Vese, Lébár Péterné, 1902.~~

500.

Bubújja babácska,
Esti csillag ragyog,
Aludj már, aludj már,
Én is álmos vagyok.

Álmodjál, álmodjál,
Hófehér kötőről,
Lila-kék szoknyáról,
Piros cipellőről.

Tündér öltöztessen,
Angyal simogasson,
Liliom öleljen,
Csillag csókolgasson.

Aranyos pillangó,
Kocsija rengessen,
Dalos kis pinyőke
Körülte repdessen.

Tihany, /Kapoly/ Pintér Pálné, 1911.

501.

Kibzabol

Egy, kettő, három, négy,
Kopasz barát, hová mégy?
Elmégyek szőrt szédégetnyí,
Minek az a szőr?
Szitát kötögetnyí,
Minek az a szita?
Korpát kő szitányí,
Minek az a korpa?

504.

Disznónak kő annyi.
 Minek az a disznó?
 Háját ki kő vénnyi.
 Minek az a hája?
 Kocsira kő kennyi.
 Minek az a kocsi?
 Vásárra kő mēnnyi.
 Minek az a vásár?
 Cifra ruhát vénnyi,
 Abba kevéskēnnyi.

Tikos, Faragó Józsefné, 1903.

Földre szálltam,
 Búzaszemet szédēgettem,
 Ódiján, Bódiján,
 Balog Péter, Balog Pál,
 Csöndörödik, pöndörödik,
 Városi Lackó,
 Kilencedik tacskozó,
 Tē vagy a fogó.

Andocs, Palkovics Istvánné,
 Rózsa Mária, 1921.

502.

Ekete, pekete, cukete, móra,
 Obe snájder, pappangóra,
 Ike-pike, pappangika,
 Szále vesztezó.

Vése, Lébár Péterné, 1902.

503.

Egyedem, begyedem tenger tánc,
 Hajdú sógor mit kívánsz?
 Nem kívánok egyebet,
 Csak egy bornyas tehenet.
 Egy-begybe, keszkendőbe,
 Sárgarigó az erdőbe.
 Tusz Pál, Szabó Pál,
 Hücski, pricski innét Pál!
 Egyede-begyede, cekete, bé,
 Ábri, fábri, dominé,
 Hókusz-pókusz pimperlódusz
 Aja-vaja bum!

Vése, Lébár Péterné, 1902.

505.

Égyszer egy időbe
 Szalai erdőbe,
 Szarkák összevesztek,
 Szarka néni meghallotta,
 Szarka lábát kirántotta.
 Inc-pinc Lőrinc,
 Tē vagy odakint.

Siófok, Gasparics Józsefné, 1927.

Hidasjáték

Itthol vagy-e hidasmester?
Itthol vagyok, mer most jöttem!
Eressz átul a hidadon!
Nem eresztlek, mer leszakad.
Ha leszakad, megragadom.
Mivel tudod megragadni?
Gyűrűgyönggyel, gyöngyharmattal.
Buj-buj zöldág, zöld levelecske,
Nyíva van a városkapu,
Atuljöhetsz rajta! :/
Nyiss ki rózsám kapudat, kapudat!
Hadd kerülöm varodat, várodát,
Szota, szita, péntek,
Szerelem csütörtök,
Bab szerda.

Somogyvár, Sándor Imréné, 1903.

Mondókák, kiolvasó versek:

Zamárdiban volt egy bolt,
Abban mindenféle vált:
Toll, tinta, papiros,
Eredj ki te kis Piros.

Egy, kettő, három, négy, öt,
Nagymama harisnyát köt,
Se ne legyen kicsi,
Se ne legyen nagy,
Te már kint is vagy.

Lementem a pincébe vaját csipegetni,
Utánam jött az anyám hátba veregetni.
Nád közé bujtam, nád sipot fujtam,
Az én sipom így szólt: di, dá, du,
Eredj ki te nagyszáju!

Árkot ugrott a szunyog,
Kitörött alába,
Szaladtak a szunyogok,
Szunyog-patikába.

Egyedem, begyedem cukoda,
bábel, fábel, dominó,
ékusz, pékusz, pompalékusz,
eje-veje bumm!
Te vagy kint!

Itt avége, düleje, aki tudja mesélje!
Esik eső hujjuju. Még hozza a szél is fúj!

Rétes, kerkes, komomasszony ne keress!

Árkot ugrott a cigány,
Kitörött alába,
Elvitték a szállodába,
Szálka ment a hátujjába,
Inc-pinc, te Lőrinc,
Te vagy kint!

Kis kertemben az ürge
Rákapott a dinnyére.

Megállj ürge, megleslek,
Holnap délre megeszlek.
Ice, kice, cibere,
Neked mondom, menj ki te!

Éhes volt a ráóka,
Bement a tyukolba,
Megadta az árát,
Eltörték alábát.

Andon dénusz, dóraka dénusz,
dóraka tiki-taki;
eledele bambuszka,
vigyen el a krampuszka!

Apacuka, fandaluka,
Fundakává, kamanduka,
Apcuk, fundaluk,
Fundakává, kamanduk.

Eketem, beketem, cukotapé,
ábel, fábel, dominé.
Hokus, pókusz, pampalékusz,
ojam, bojam bucci!

Altató rigmusok:

Tente baba tente,
Két szemedet hunyd le.
Álmodj a rózsáról,
A rózsza bimbójáról,
Angyaloknak a rengő-ringó
Csillag-hintójáról.

A fenti gyermek-rigmusokat Piller Dezső kollégám gyűjtötte Zamárdiban. Összehasonlításként bemutatok néhány Göcsejből, Hetésből való gyermek szójátékot is Gönczi Ferenc összeállításából:

Ekete-pekete cukatápi,
Abrefabri domini,
Ikusz-pikusz gombolikus, bumm!

Öködöm, böködöm lud májájó,
Szuol a rigu, rigentáro/rikkantásro/
Ciérnáro, cinegire,
Huuccs ká a mezüre!

Mint látható, ezek a felnőtt értelemnek zavaros szavak mennyire rokonok egymással. Összefogja őket a játék azonos célszerűségén felül, a rendeltetésen kívül főleg a ritmikai egység, a primár voltában is szép dallamos-ság; sem a somogyi, baranyai, vagy más táj gyermeke sem gondolkozott soha azon, hogy mit jelentenek ezek a "szavak", nem is érdekelte őket a szó logikája, etimológiája, az ő számukra nagyon is logikus és célszerű volt, mert kitűnően megtalálták bennük, amit kerestek és ami életük szerves része volt: a játékot. /Badarság is lenne egy falusi gyermeknek megmagyarázni pl. hogy a "domini" a dominus genitivusza, vagy a magyar gyermekjáték cigány-szavai mit jelentenek, különösen elferdítve stb/

A somogyi gyermekköltészet gazdagságát csak a régebbi gyűjtők tartották igazán szem előtt, pedig érdemes ezzel a jelntős területtel komolyabban foglalkozni jelenben is, mert számtalan régi, értékes formát hagyott ránk ez az irodalom, melyből én csupán izelítőt adhatok a jelen lehetőségek miatt.

Énekes gyermekjátékok

Itthol vagy-e hidas-mester?
 Itthol vagyok, most jöttem meg.
 Eressz átul a hidadon.
 Nem eresztlek, mer leszakad.
 Ha leszakad, megragadjuk.
 Mivel tudnád megragadni?
 Arany gyönggyel, gyöngyharmattal.
 Hol vennéd az arany gyöngyöt?
 Isten anná szent markál.....
 Bujj, bujj bokrostul,
 Bokrod innen maradjon;
 Nyitva van az aranykapu,
 Csak bujjatok rajta.....
 Nyisd ki rózsám kapudat, kapudat,
 Hadd kerüjjem váradat, váradat.
 Szita-szita péntek,
 Szerelem csütörtök,
 Dob szerda.....
 Hajlik a meggyfa,
 Nagy az árnyéka,
 Alatta vagyon
 Barna menyecske;
 Akit szertsz, hi be!
 Ezt szeretem, ezt kedvelem,
 Ez az én édes kedvesem....
 Járjad, járjad jobb katona,
 Hadd ugorjon a Mariska,
 Bab szerda.....

Serdülő gyermekjátékok:

Jójj el átul, jójj el
 Te szép arany buza.
 Átul mennék, átul,
 Hogyha nyitval volna.
 Nyitva vagyon, nyitva
 Aranyos kis kapu.
 Zöldell, leveldzik,
 Arannyal bimbózik....
 Nyissad asszony a kapudat,
 Hadd kerüjjem a váradat,
 Haj lilium.
 Hányat termett a mogyoró, lilium?
 Tizet, huszat, huszonkettőt, haj lilium!

E husvét első délutánján szokásban volt játékot nagyobbacska lányok játszották, mielőtt a fűk "korbáncsoltak" ami teljesen eltér más tájak dec.28-i szokásaitól./megjegyzendő, hogy a husvét-i locsolást Torvajon nem ismerték a 30-as évek előtt/.

Érik, érik a cseresznye,
 Bodorodik a levele,

Simonfa:Köttő
Istvánné 63.é.

Idi-ridi puszta....

Idiridi puszta, ispiric,
Peperice máma, peperic,
Urilánc, urilánc,
Kemény Rozi mit csinálsz

Nagyberki:Varga

Ej széna, széna...

Pálné 48.é-

Ej széna, széna raja, széna gyökérkéje,
Bors füle, barázdája, gyorsan bujjunk átu,
Libános, libános,
A mi házunk aranyos,
A tietők tikszaros

Nagyberki:Javós

Lilézés

Gábor 82.é.

Haj lile haj,
Tiket loptak a cigányok, haj lile haj,
Haj széna széna rajja, széna dödörkéje,
Gyócs füje, barázdájo, Gyorsan bujjunk átu,
Libánok, libánok,
A mi házunk aranyos, aranyos,
A tietők tikszaros, tikszaros.

Ezek a gyermekjátékok is többféle dal és szöveg töredékek összetevéséből keletkeztek, s igen-igen régi motívumokat őriznek... Somogyban és egész Dél-Dunántúlon általánosan elterjedt volt a "lillézés", "lile-játék", "lityázás" stb., melynek több dallam és szövegváltozata ismeretes még ma is ezen a környéken. Később módunkban lesz közzétenni azokat a régi gyermekjátékokat, amelyekkel régen szórakoztak falusi fiataljaink.

Hol jársz,hol kelsz szép Erzsébet asszony?
Itt járok,itt kelek,szép lányokat keresek.
Szépeket,jókat,szófogadókat....
Gyere velem kis Marika ülj föl a hintómta.

Haj szénája,szénája,széna szakadéka,
Benne van egy kis menyecske,kerek kis menyecske.
Lassan,könnyen kis menyecske!
Öleld,akit szeretsz.
Ezt ölelem,ezt csókolom,
Ez az én galambom.

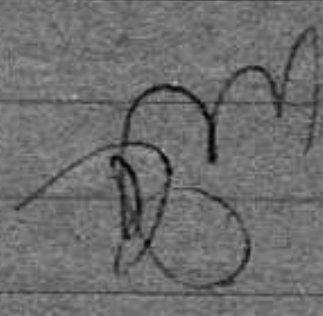
Haj szénája szénája,széna szakadéka,
Benne ül a kis menyecske;öleld,akit szeretsz.
Ezt ölelem,ezt csókolom,
Évél-dombján domboruljál,
Aggyon isten lassu essőt,
Mossa össze mind a kettőt,
Mind a zarany vesszót.
Össeütött a kis guta,
Össeütött a nagy guta,
Hej Panna-Panna,
Serelem anyja,
Gyöngé viholá,Szívem Ilona;
Kis pannárom,nagy pannárom,
Fáradtam én érte.
Fáradtságom nem sajnálom
Csak azt jubban bénom:Szénát zabot a lovának,
Gyöngykoszorút a lányának,
Ikszerem,ikszere,járom a táncot.
Maradjon a Bözsike,
Mennyen ki a Katica!!

Ez a csökölyi gyermekjáték szép példa arra,amit már más gyermekjátékokkal kapcsolatban mondtam,de különös jelentősége,hogy alkalmazást kap benne a más tájon is honos gyermek-házasítás,gyermek-lakodalom felnőtteket utánzó motívuma.

Egy szege,két szege hat fele menjen hatvan ága,
A kötcsei szőlőhegyen két szál vessző,szél fujdogálja,harmat hadogálja,
Csilipán,csilipán/feneke/,hol a tiknak a fija?
Kánya mind elvitte,kánya mind elvitte!
Nám én szántok,nám én vetek;török basa török taligája,
Széna-szalma ,zabtarisznya,hol a pirossága.
hap-hap hajja,ezüst haja;
Hej pilige táncom,pilige,pilige,
Jóra viszi máma Szulimán,Szulimán,
Szuszi Kata mit csinálsz?
Nem vagyok oka semminek,anyám az oka mindennek,
Mér adott engem szegénynek,szegény szülke bajcu legénynek.

Ez a karádi gyűjtés is hasonló célt szolgált,mint az előbbi dalok:a maga értelmetlennek látszó szövegével és remek ritmusával kielégíteni a gyermeki lélek legfőbb szándékát,a játszaniakarást.^A szövegben talált motívumok és szótöredékek törökkori hagyományanyagot rejtenek,melyet érdemes történeti és nyelvészeti szempontból elemzőbben vizsgálni..Gyermekjátékaink csak látszólag primitívek a laikus felnőtt szemében,sokkal többet őriztek meg számunkra a multból mind történelmi szempontból,mind dallamilag,mint azt a felületes vizsgáló látja.Gyakran találkozunk az annyira ősinek mondható ötfokuságnál még talán sokkal régebbi szerkezetű zenei motívumokat.

Hajula megosta, nap g arydra
 platta vagon barua menyarde,
 Mit josty, hi be!
 Ma josty, yt Nedvela
 Ma josty, yt Nedvela
 Gorgad, jorgad jalt Katona,
 Hald upojon a Marnla,
 Babjardle



Aphe st. Jji el otal jji el, te vis arag - liofa
 Jtal maner, atal, luy lu yital volu
 Nyitra vagon, nyitra aragor sus napu
 Zaldel leveladyl, aragyal kimbodjil
 Nyinad arag a kopsudat,
 Hald kimbajam a varadat,
 Haj lilion.
 Honyat famett a megjos lilion?
 Tjod, luyat, luyardott, haj lilion

1) Zta falut - konyatelet mindia kurvet elso napjan delutan
 a falu oyoa luy a lepiye jatyetta. ? Fud, luy luyott, ? Bujos -
 Nairat. ? Oyoafegyptus orban, mind alet vagin rot 2 lesi
 vni feltartotta a konyit a lirtas egy a manirat. et a nejadett. ?
 fomsolt, usar mentul egyig. Most a vege a kornel; Zaldel de-
 juu atal. Pdx, mind egyi citnat, a dx z kirta a manirat:
 "Jji el otal, jji el." Az a vege pialy mualta, luy; otal maner
 atal, luy lu yital volu." Josty indett meg a maner egyi
 a mardla kye atal, ny luy g egy falu korbelt lantiere. ?
 Josty kureti konyatelet. ? A lepy, oyl fegyasa "koy-
 kancant". Josty konyatelet "kancant" ormalva; meg meg-
 vgytal a konyat a konyakal; dx g allalomal. ?
 Josty meg kurvet dx velt. ? Htt a lepy konyakal, mind
 konyat vege velt dx a konyakal velt g, oyalas kony
 konyakal. ? Mind luy velt (kancant). Mind kony a
 kornel vege velt; utane meg velt "kancant - lilion". Josty
 g ifa josty velt - lilion. ? Josty, josty, mind on josty.
 Josty konyatelet ide varson - kabad. Htt gta konyat a (vst)
 par. Josty a konyat, konyakal deth, dx velt g "lile".
 Konyat g oyoa ny eltt. Pdx a konyakal josty konyat mindig elve.
 Mind g meg josty a "lile" dx konyakal. Josty konyat
 maratt, az lett a lile. Pdx meg g konyakal a konyakal

Spönfau, 47 vers

Megjétektél neműt kinnat jász
 Pöndött istállón, a tölöp jászolán
 Adny, el rögöm, nyugodt magyaton
 Nyugodt az örvendésben.
 Gyűlly le isten népe
 Hat öröme, hat lóval
 Kiteuc-bogás Fehéremel.
 Gyent Mr. gyent Trán
 Gyémás any a gyűllye sán.
 "Bullop Nótáson, imogelot
 Kivánn g epe? valúclacok!"

Spönfau

Gondor Lidi lallatja.

De van már, Fündöklő a magos és a cselaps
 Gyintyinné erodes, ten lapan fog le a káros
 Rögabedon hollatjil a jülemide cüete
 Gyereklentöl deslep a gyöf fündör bidei Uelale
 Hten hoptü edes ropáinj, györivájan fegedek
 De négy récs baris jüling, most meggyíftöl jüvenek.
 Gy is edkel ig a tellem, ested deslep a jüven.
 Lge hót g jü öleube, gyjüvenéni Nukusen

Törme 70

Linn meggyfa bodol ága
 Nem láttam anyagom máma
 Talán beteg, haz nem jöhét
 Nag most jrot, nem cüvenet.

Mi pro meo, vau a faluba
Mepletyja a loyett l'aua a yauu
fye labin no pord et a loyett loyett
ny in ferat p'oltotta et q'iro t.

Pringy stovon nyete, ven n'orpa
Krefon a kistorveya mis n'orpa
Ua a yeme, yemoliste k'ita felete
A jo'angja, de Redvone nevelte
N'edonjo, n'ond' n'ed v'atant:

Vasald na felor nyje slejit.
Vasald na felor nyje slejit, de miendra
A torveyi ledyrt bovyjara

18th St.

Mhe van, ete van:
Mega nos lelete
Balloq mir a v'olepin
Balloq mir a v'olepin
A manyanonj feli.

Bany a yabala
Lail a olivanyu
Lalytja a bi fejet:
Hulloytja a k'ompejet
A balotja v'illona.

Mha, n'ra
Nen tom, mit eriseta
Hay regem meya a rivet
Kellemetes bovyjot
Mud a p'inta gual

18th St.

A Torveyi k'plontom, de mego
N'van ny badylyrt, aranyo
A k'leoyt a torveyi mesteri,
Ni meo nyrt a nyi q'ed'one
Kistorveyba sagynol a orillayn
U' q' a'ia faluba exovney.

18th St.

Ni j'ovm a falub'at e'pedil
Kerem a z'et'oret, et'and.
Dox ala, q' Tabuyti-sonda
Alta nulet ket beton bovyba
Omond alol j'ovm a p'end'ion

Itthon vagy-e hidasmester?
Itthon vagyok, csak most jöttem!
Eressz át a hidadon!
Nem eresztlek, mer leszakad!
Ha leszakad, maj megragad.
Mivel tunnág megraganni?
Gyűrűgyönggyel, gyöngyharmattal!
Buj, buj bokréta,
Bokréta szür maradt/alatt/
"akkor kibujtaka hid alatt és kezük előrül"
Még hozzá lehetett mondani:

Haj szénája szénája,
Széna szakadékja,
Benne vagyon karikósan
Karikós menyecske,
Üleld, üleld, akit szeretsz,
Azt ülelem, azt csolkolom,
Buj, buj bokréta,
Bokrétának tánca,

Buzsák, Vurusics Józsefné, 1889 és Lotti Istvánné, 1894.

- -
Járom, járom az urnek a várossát,
Várom kelőgj?/ az utcán,
Azt usente anyomsszony,
Oj szép, ablakomba piros rózsa,
szegfű, majoránna rászéda,
gyere velem Erzsébet asszonka!

Varjeskér, Vinnerx Margit, 1906

Kocsis, kocsis, komámasszony,
Győré megy a leány-asszony,
Szél fujja pántlikáját,
Harmat lepi a szoknyáját,
Kukurikú!

/"Futás után körbe álltunk, oszt akkor Buj-buj.."/

Buj-buj zöldág,
Zöld levelessen,
Nyidva van az aranykapu,
Csak bujgatok rajta!
Nyisd ki anyám kapudat,
Hadd kerüljem váradat,
Lilomszál!

/"akkor egy mindig bebujt"/

-

Egy, kettő, három, négy,
Kopasz bakát hová mégy?
Pápára dohányér,
Debrecenbe pipáér.
Gyere vissza, ne menj el,
Kapsz egy marok gesztenyét,
Végy rajta furuját,
Fujd a kiskuty likját!

-

Csip-csipp csóka,
Vak varjúcska,
Jó volt-e a kisfiucska,
Ha jó volt a kisfiucska,
Ne csipd meg őt vak varjúcska.

-

Táska/Bussák/..

Lityázás/lefutós, utolsó pár előre fuss/

Páros sorban álltak egymás után, s az utolsó párnak előre kellett futni a sor előtt álló jelzésére. A két előrefutó közül egyet el kellett futni a fogónak; ha sikerült, az maradt fogónak, ha nem, maradt a régi fogó. A hajszolást addig lehetett csinálni, amíg a két előrefutó kezét nem fogott. Az új pár a sor elejére állt be.

Leütős/métaféle/

Sajátkészítette rongylabdával játszották/később tömött gumival játszották/. Volt egy alsó csoport és egy fönti út. Az ütőnek mindig le kellett futni az alapvonalra és alkalomadtán visszaérni. Három ütésjog volt. A futót igyekeztek leütni az elkapott labdával.

Hidasjáték

Itthol vagy-e hidaszester?
Ihhol vagyok, csak most jöttem!
Eressz át a hidadon!
Nem eresztlek, mer leszakad!
Ha leszakad, megragasszuk.
Mivel tunnád megragasztani?
Gyűrűgyönggyel, gyöngyharmattal.
Honnán vennél, gyűrűgyöngyöt, gyöngyharmatot?
Isten adná szent markából.

-Kaputartás volt, három is-

Buj, buj zöld ág,
Zöld levelecske,
Nyitva van az aranykapu,
Csak bujzatok rajta!
Nyiss ki rózsám kapudat, kapudat,
Hadd kerüljem váradat, váradat!
Szita, szita péntek,
Szerelem-csütörtök,
Bab-szerda!

Gyertek haza libukáim
Gyertek haza libukáim!

Mitől fértek? Tüzet melegít! /Micsinál, micsinál? Micsinál? Micsinál? Mivel

Farkastól!

Hol a farkas?

Bokorba!

Micsinál?

Tüzet rak!

Tündérek! - Cica fűkában! - Micsinál? Micsinál? Micsinál?

2-3 old. könyv?

Pipice = komplis lány főve -
vitt hozzád na!

Fecskét láttam,
Szeplőt hánytam,
Kanalat gombojitottam.

"..akkor nem lesz szeplős a gyerek".

/pásztorjáték részlet/

Titeli bojtárok!

Talán mind alusztok?

Vedd rád juhász a bundát, a bundát,

Fogjunk gönrör báránykát,

Fogjunk göndör báránykát!

Vigyök haza annyánaj, annyának,

Főzze meg a fiának,

Főzze meg a fiának.

Vigyünk neki lisztecskét, lisztecskét,

Főzzön neki pipicskét,

Főzzön neki pipicskét!

A juhász csak vigan él, vigan él,

A juhász csak vigan él,

A juhász csak vigan él.

Zöld erdőben, zöld mezőben,

Sétál, dudál, furujál, furujál

Billeg-ballag, meg-megáll,

Egy-két kulacs ürmössel,

Beszélgessünk jó szívvél,

Szívünk is ujjjon,

Ezer vig örömmel,

Szívünk is ujjjon

Ezer vig örömmel.

Várjál pagtás, majd adnak, majd adnak,

Tallérokkaal megraknak,

Kaláccsal, jó borral

Megajándékoznak,

Kaláccsal jó borral

Megajándékoznak.

Nosza, rajta jó gazda, jó gazda,

Ha elküldesz utunkra,

Istennek áldása

Szájjon a házadra,

Istennek áldása

Szájjon a házadra.

Billeg-ballag, meg-megáll.
Ugy megáll, mint egy báb,
Juhaira ugy vigyáz.

Tartalom

ELŐSZÓ

BEVEZETÉS/tanulmány szerű, kb 8-10 old./

GYERMEKJÁTÉKOK

Altatók-/mondókák/

Állat-mondókák

Hívogatók,

Jártatók,

Nevettetők... stb.

Kiszámolók/Kiolvasók/

Fogójátékok/szöveg, vagy dallamhoz kötöttek/

a./kergetők

b./Egyes fogók

c./Páros fogók

d./Fogyó-gyarapító játékok

Szerepjátékok

a./Kör- és sorjátékok

b./Házasítók... stb.

Hidasjátékok

Egyéb kötött és kötetlen játékok

SPORTSZERŰ JÁTÉKOK

Fogócskák, ugrók

Labdajátékok/ütőbot nélküliek/

Küzde-szakító játékok

Méta-félék

a./Hosszúméta

b./Körméta

c./Csingázás

d./Kanászozás

Csülkőzés

Gürcözés

Paprikázás

Blinckezés

Pumizás

Nyulazás

Gurigázás

Kiszorítók

Egyéb népi régi és újabb keletű játékok

Összefoglaló és utalások

Irodalom

I

T a r t a l o m

GYERMEKJÁTÉKOK

Altatók, ringatók, hintáztatók stb.

Állat-mondókák

Kiszámolók

Fogó, kergető játékok

Szerepjátékok

Táncos játékok

Hidasjátékok

S p o r t s z e r ü játékok

LIRAI DALOK

Szerelmi dalok és házassítók, táncszók, táncdalok

Lakodalmi énekek, párosítók, köszöntők

Katonadalok, kortesnóták

Amerikás dalok

FOGLALKOZÁSDALOK

Pásztornóták, balladás dalok

Betyárdalok, balladák

Béres- és szolgálodalok

Aratódalok, képésnóták, summásdalok

KOLDUSÉNEKEK?CSUFOLÓK

Tréfás és szakrális énekek

Istóriás és vásári rigmusok

NÉVNAPI ÉS JELES NAPI KÖSZÖNTŐK

Névnapi köszöntők

Ujévi köszöntők

Farsangi köszöntők, vénlány-csúfolók

Gergely-járás stb.

SZOKÁSOK?DRAMATIKUS JÁTÉKOK ÉS KÖSZÖNTŐK

Luca-napi köszöntők, koytolás

Betlehemezés

Regölés

Aprószenteki vesszőzés stb.

BALLADÁK

Klasszikus balladák

Új stílusú balladák, balladási dalok

Egyéb műfajformák

TARTALMI MUTATÓ/az egyes műfajok csoportosításának részleteszése/

BETŰRENDES MUTATÓ

GYŰJTŐK ÉS ADATKÖZLŐK

ÖSSZEFOGLALÓ ÉS UTALÁSOK

Sportszerű, mozgásos játékok

Stukkózás:

Csak fiúk szokták játszani ezt a rongylabdával dobós-játékot. Régen istálló, ól vagy háza fala mellett csoportban álltak a fiúk. Tőlük 10-15 méterre állt a dobó, aki igyekezett valakit eltalálni a csoport tagjai közül. Ha ez sikerült, a megdobott játékos lett a dobó. -Másik változata: a megdobott játékos kiállt, s a játék addig folytatódott, míg el nem fogyott a csoport, és utána új dobót jelöltek ki, s folytatódott a játék.

a) *Metajelen* Utős-elkapós:

A fiúk választottak egy ütő és egy adogató játékost; a 8-10 gyerekből álló csoport messze helyezkedett el egy nagyobb területen. A leütött labdát igyekezett valaki elkapni a csoport tagjai közül, s ebben az esetben csere történt az ütő, ill. elkapó játékos között. /néha az adogatót ilyenkor kicserélték/.

Páros lile: *(lityajás) Sportlile*

Mind a fiúk, mind a lányok játszották/gyakran külön-külön is/. Egymás után párosával álltak föl. Egy fogó játékos előttük állt 5-10 m-re. "Fuss", "hátulsó pár előre fuss", "jöhetsz" stb. jelszóra az utolsó párnak a sor előtti térre kellett futni, akitek a fogó-de elég volt egy is- igyekezett megfogni mielőtt az előre futó pár kezét nem fogott/ui. akkor már érvénytelen volt valamelyik személy elfogása/. Ha sikerült valamelyiket megérintenie a fogónak, azzal együtt beállt a volt fogó a sor elejére. Ha nem sikerült a fogás a volt hátulsó pár a páros sor elejére állt, s a fogó maradt a helyén és újra hívta az új hátsó párt. -Másik változata: a hátulról előre futó párnak kézfogással együtt kellett menekülni a fogó elől/ami megnehezítette helyzetüket/, megkerülve a sort. Ha sikerült megmenekülniök, maguk álltak be a sor elejére, és a fogó maradt ismét elől.

Blinckezés: *Sport*

A közismert játék egyik változatát úgy játszották, hogy a 10-15 cm-es két végén kihegyezett fadarabot rátették a fiúk egy kis körre, vagy ágra/hogy az egyik fele feljebb álljon/, s egy méteres bottal ráütötte a csoport első ütője. A magasra repült blinckét csak akkor volt szabad felkapni valakinak, ha már leesett, hogy az illető lehessen az ütő. Másik változat: a repülő blinckét el is lehetett kapni, s akkor az lett az ütő. -Másik változat: a nem túl magasra ütött blinckét addig üthette a kezdő ütő, míg el nem vétette; ha leesett a fa, a soron következő kezde-
 hette az ütőjátékot.

Kiolvasók:

Egyedem, begyedem bakkezske,
 Hová való menyecske?
 Szántóföldre utazik,
 Egérlikba bújdosik,
 Cukrom a boltban,
 Piros pairosban,
 Kiteszem az ablakba,
 Nyillik, mint a rózsa.

/Juta/

Ettyem, pettyem pont,
 Mért nem jöttél előbb,
 Kaptál volna verőt;
 Én egy kicsit kaptam,
 Tarisznyába raktam,
 Mire haza tityegtem-totyogtam,
 Mind elpotyogattam,
 Vissza kellett mennem,
 Meg is kellett ennem.

/Nagycsepely/

Arra alá egy körtefa,
 Minden ágán akasztófa,
 Akasszák föl ezt a zsandárt,
 Mért nem adott jó katonát,
 Az én bátyám jó katona,
 Azt sem tudja, hol a lova,
 Jágeréknál istállóban.

Zabot eszika jászolban,
 Hozd ki Kati kantáromat,
 Kantározd fel a a lovamat,
 Hadd futhassak Pápa felé,
 Édesanyám háza felé,
 Ott láttam a Bözsikét,
 Etette a kis csirkét,
 Hivtak engem vacsorára,
 Apró mézes pogácsára,
 Inc, pinc, Lőrinc,
 Te vagy oda kint.

/Tapsony, Torvaj/

- - -

/III. Sétálások, járkálások, ugrálások/:

Osztopáni malomárok, haja rózsa hajaha, /kótával/
 Nem terem az mást, mint nádat, haja rózsa hajaha,
 Nádat terem leveleset, legényeknek szerelmeset,
 haja rózsa hajaha.

/Párosával összefogódnak az udvaron vagy az utcán s sétálnak a dal éneklésére... Midőna a dalnak a végére érnek, az elől levők, egymás kezét fogva, kettő feltartja a kezét s alatta a többi pár elbújik. Azután megfordulnak s a hátsók mennek előre és a dal végeztével az ő feltartott kezük alatt bújnak át a többiek. E sétálást annyiszor ismétlik, ahányszor csak akarják.

b. /Pesten csináltattam házat, haja rózs, haja ha, /Osztopán/
 Ablakot rá háromszázat, haja rózsa, haja ha,
 Közepébe tükörszobát,
 Kiben babám festi magát, haja rózsa, haja ha.

Szállj le kakaks a karóról, haja rózsa, haja ha,
 Igyál vizet a lapuról haja rózsa, haja ha,

Mert a lapu édes gyökér,

A szeretőm olyan mint én, haja rózsa, haja ha. /Karád/

Várkör-járás

Számosan közésszefogással körbeállnak, kettő pedig kívül kerüli őket.
Az egyik botot tart kezében. Énekelnek: /kótával/

Járom az új várnak az alját,
Járom másod magammal,
Szolgalegény lábnyomát sem nyomja,
Fehér karját sem nyújtja.
Isten jó nap, Isten jó nap,
Uj Erzsébet asszonya,
Uj Erzsébet asszonya.
Péter küldte potorát/poharát/,
Honnan jöttél, hová mégy? Innen alul,
Onnan fölül az új várnak alula Mit kerülöd,
Az új várnak alula, Mit kerülöd,
Mit fordulod az én házam tájékát, De nincs nekem.
Az én házam tájékát?
Azt fordulom, leányoda: kéretem,
Leányodat kéretem.
De nincs nekem oly eladó szép lányom,
Oly eladó szép lányom.
De ne türjed, ne tagadjad,
Mert jól láttam, párosító-változó
Bécsben piros almát árult.
Vettem is belőle,
Most is van a zsebembe,
Eb evett belőle.
Ha láttad, látogasd.
Az én lányom oly szép kegyes,
Kis kapumon ki se lép,
Pártalan nélkül,
Páros, kis kéz nélkül,
Üveghintó nélkül.
Ha vagy kevély, vagy nem kevély,
Majd kezembe keritem:/:
De melyiket, de melyiket?
A szebbiket, a szebbiket,
Kecses magasabbikat:/:.

-Ezután a körüljárók közül az, aki botot tart a kezében, kettőt vagy hármat megüt, akik azután őhöz csatlakoznak. Ezután ismét elől kezdik s mind addig folytatják, míg a körből mind elfogy s ezzel a játék befejeződik. Amelyik fél énekel, az körben forog, azok pedig, akik kívül vannak, kerülik a körbelieket.

Kerülgetések: /kottával/ *vérkerülés*

Arra alá kerülgettem egy kis várt,
Kivül-belül bemeszeltem szép tisztán,
Arra jön az irodai szép várta,
Jobb tenéked kedves babám, mint nékem,
Téged szeret az én babám, nem engem,
h
Ejre zsirom, petrezsirom hopp-hopp-hopp:/:

/1. Lajtha L. MNR. IV. k. 97. old. szennai gyűjtés/. /

keritettem, keritettem egy kis várt, /Kottával/
bemeszeltem kívül belül szép tisztán,
Erre jár az irodai udvarban,
Erre jár az irodai udvarban.

Jobb tenéked édes rózsám, mint nékem,
Téged szeret az én babám, nem engem,
Erre zsirom, petrezsirom, happ-happ-happ,
Erre zsirom, petrezsirom, öreg pap.

-Három lány 3szög alakban kellő távolságban egymással szemben leül,
vagy térdepel a földre; a többi 5-10, vagy több pedig egymás kezét fogva
kerülgeti úgy, hogy mindegyiket körüljárja. Miután a kerülgető gyermek-
lánc önmagába visszatér, a három felállított közül kettőt kívülről, egyet
pedig belülről kell körüljárni, miáltal egyik előtt az utvonal nyitott
marad. E kerülgető játékokra különböző dalokat is énekelnek. A szokottabb
dalokat és verseket itt közöltük. -Mikor odérnek: Erre zsirom.., akkor a
vers végéig tapsolnak. /Bolhó/.

Mit visztek, mit visztek /Kottával/

Selyemsátor alatt?
Leányokat viszünk,
Gyöngykoszorú alatt.

cladán

Hogy adjátok párját?
Azt sem adjuk alább,
mert a leány drága,
Ezeres az ára.

S. prot. h. 2

Mit visztek, mit visztek,
anajos kocsi alatt?
Gyerekeket viszünk,
Tüskebokor alatt.

Hogy adjátok párját?
Azt sem adjuk alább,
mert a gyerek olosú,
Csak egy gyűszű ocsú.

/Balatonszemes/.

Te kis cica, mit ásol?

Lányok körbe állnak. Egy kívül áll, az anya; az apa a köz közepén áll, ill. térdel. Az anya kérdezi az apától:

Te kis cica, mit ásol?

Répát!

Kinek?

Apámnak, anyámnak.

Ki apád, ki anyád?

Az apám/rámutat/Rádi Rozi,

Az anyám/Rámutat/Szabó Kati.

-Ezután az apa a körből kiugorva az anyát hajszolja míg el nem fogja. Elfogás után másokat jelölnek ki a játszók.

Lányok összefogódnak karikába. Egy benn áll a karikában, egy meg kívül. A kívül álló a gazda, kezében vessző; a benn álló a kecske.

Kecske, kecske, mit csinálsz?

Szöllőt enném, ha volna,

Kapáltad?

Kapáltam bizony, most is kapálom.

Hátha bemegyek?/megrúgja sarkával a földet/.

Akkor én kimegyek.

- Azután kergetik egymást a karikába be s onnan kiszaladva. Ha gazda a kecskét megfogja, akkor a kecske lesz a gazda s egy másik gyermek a kecske, a régi gazda pedig a többiek közé áll. /Áááá/

Lányok körbe fogódnak. Egy körüljár s kis vesszőt tart a kezében, amivel egyet megüt, azután a vesszőt eldobja. A megütött azt felkapja, s kergeti, ütögeti mindaddig, míg ő a kergető helyére nem ér. Közben éneklik:

Csiri pohár feneke, /kottával/

Huna a tiknak a féaszke?

Csir ide, csir oda,

Kuckó városába:/:

Egy kis kertet keríttek,

Abba rózsát ültettek,

Aztat oda vitetem,

Szomszéd lánya rákapott,

Eccer-kétszer meglessem,

Harmadszor is meglessem,

A törvénybe vitetem,

A törvény is azt mondja,

Lányoknak való a rózsza,

Szürszabónak bévargának,

F... m az orrára! /Szilvásszentmárton, Dr. Kiss A. gyűjt./

Zálogolás:

/szól a rigó/

Egymás kezét fogva sorban állnak. Előttük két biró helyezkedik el, akik mindegyiknek valamilyen nevet adnak/narancs, szilva, körte, fa stb./Ezután az egyik biró megszólal:

Szól a rigó, szól,
De hát mi fán szól?
Szól a körtefán!

-aki a körtefa nevet viseli, ráfeleli:

Az bizony nem szól, szól, a szivafán!

A szilvafa:

Azon bizony nem szól, szól a meggyfán!

-igy mindegyik elbevezetésének említésével tovább adja. Ha nem ad ^{sz}illető rendes feleletet, vagy az illető olyan fát mond, ami nem az illető neve, zálogot kell adnia. A zálogot valamilyen büntetéssel ki kell váltani: sántikálással, ugráslással stb./.

- -

/cicapárok/

Fiuk, lányok kettesével, 6-8 pár bizonyos távolságban körben állnak, egy pedig a zálogoló, a kör közepére megy,

Azután a következőket mondja egymás után háromszor:

Cica párok pillangóra,
Holnap délben Komáromba,
Cuc turóra!

-mondás közben a párokból a hátsók körben szaladgálnak. Amelyik a harmad-szori elmondásra nem ér helyére, attól a zálogoló zálogot vesz: kést, kendőt. Azután a zálogoló egynek a szemét befogja, s azt kérdezi tőle: Mit érdemel ekken a gazdája. Az illető ráfeleli, pl. térdepelést, facsókolást stb., amit a büntetettnek meg kell csinálnia. Azután pedig előlről kezdik a játékot.

Bujkáló játékok:

Mit visztek legények selyemsátor alatt? /kottával/
leányokat viszünk gyöngykoszorú alatt.

Hogy adjátok párját:/:?

A leánynak párját?

Mert a leány drága,

Egy millió az ára.

-Midőn mind átbújtak, a feltartott kezek alatt, azután, ^{az elsőszőr,} utolsó, most már elsővé vált pár keze alatt bújnak át, de már azon változtatással énekelnek:

Mit visztek lányok..., s ezzel végzik:

Mert a legény olcsu,

Csak egy marék ocsu. /Polány/

- -

Leányok egymás kezét fogva kettesével egymás mögé állnak s éneklük:

A pünkösdi rózsa kihajlott az útra,

Nincsen leszedője, szedd le szivem, Örzse.

Add oda, vidd oda, kösd meg bokrétára,

Add oda legénynek, tüzd a kalapjára,

Én vig nem vagyok, szomorú vagyok,

Angyalomat nem láthatom, nagy beteg vagyok.

-Éneklés alatt kezüket feltartják, a hátulsók alatta átbújnak s legelől vonulnak az elsők elé, ahol megállanak. Eléjük persze mindig újak jönnek. /Kaposzentjakab/.

Sorátszakítások, csoportokra osztások:

Spiritus

8

/tormaleveles/

8-10 fiú láncban összefogódnak, köztük az első egy élő fát fog meg. Ez a torma gyökere, aki egyik kezével a fát fogja s visszafelé fordulva, az utána következő elé állva annak egyik karját felemeli. E felemelt karok alatt a sor utolsójának kezdésével, a többiek egymás után átbújnak. Az utolsó átbújó rángatni kezdi az előtte lévő kezét, míg csak el nem szakítja. Az utána következők szintén ezt teszik az előttük állókkal. Mikor a tormagyökérhez érnek, őt a két, hozzá legközelebb álló rángatja az elszakadásig. Az elrántás sikerültével a játéknak vége; esetleg előlről kezdik:

Torma levele megnőtt hegyesre,

Jó lesz annak a gyökere holnap ebédre,

Én vig nem vagyok, szomorú vagyok,

Szeretőmet nem láthatom, nagy beteg vagyok. /Orci/

- -

/Megy a róka a vásárra/

Nevetés

A játsszók egymás mögé állnak egy sorba, mindegyik az előtte álló derekát fogva át mindkét kézzel. Eléjük áll 3-4 lépésnyire a róka. Felállás után kétszer mondják az alábbi mondókat:

Megy a róka a vásárra,

Pipát visz a szájába.

E mondóka alatt a róka a sort egy lábon körülsántikálja. Azután a sor utolsója a sor elején lévőhöz megy. Odaérve, a róka azt kérdezi:

Van-e eladó lányod?

Van!

Gyere be hátulsó!

/akkorra már a hátulsó ott áll/

Nevetés

Nézz az égre! /felnéz/

Köpj a földre!

Fordulj hátra, ne neved! /hármát fordul/

Ha forduláskor az illető nevet, pokolba jutók részére kijelölt helyre megy.

Ha nem nevet, a mennyországosok csoportjához megy. Az összesekkel végigcsinálják ezt. Akik pokolba jutottak, azok a kettes sorba egymás után álló angyalok karjai alatt bújnak át egyenként s átbújáskor az angyalok karjukkal a hátukra csapnak, azután az utolsó tovább lökik. /gige/

- -

/virágneves/

Virágpartó - Nevetés

A lányok egy sorba állanak. Egy közölük a virágok gazdasszonya, aki mándegyiknek megsúgja, hogy mint virágnak mi a neve /tulipán, rózsa stb./ . A soron kívül, a sortól 8-10, egymástól pedig 4-5 lépésnyire az angyal és az örgög.

Angyal: Cin-cin!

Gazdasszony: Ki van az ajtóban?

Ördög a vasvillával.

Mit keres?

Virágot.

Milyent?

Tulipánt, /vagy mást virégot/

-a tulipán az angyal mellé áll-

Ördög: Bumbum!

Kivan az ajtóban?

Ördög a vasvillával.

Mit keres?.... stb.

-az örgög~~g~~erre egy virágot választ a játszók közül s akkor az ördög mellé áll. -Midőn a ^{szemben állnak} ~~szemben állnak~~ az angyal ~~az angyal~~ és az ördög már leszedegették, az angyal és az ördögpartika egymást megpuszti~~kozzák~~ olyképpen, hogy az angyalok/később az ördögök/ ketten egymással szemben állva, karjukat összetéve, először a főördögöt bújtatják közéje s karjuk között jobbra-balra taszigálják, ezt mondván:

Ettél máma puliszkát?

Pipázott a nagyapád?

Örgög vagy!

nevettető

Angyal vagy!.

-az ördög ha elneveti magát, továbbra is marad. Ha nem, angyallá változik. Az ördög, ^{ők} ha az angyal, taszigálás alatt elneveti magát, ördöggé lesz Utoljára az angyalok az ördögöket megcsipkedik. /Ságvár/

Körbenállásos játékok

/Adjál anyám, adjál!/
 Főleg leányok játsszák, körbe állva, egy helyen. Az anya és leány
 a körön belül állnak, szintén egy helyen s párbeszéd és ének mel-
 lett a következően folytatják folyik le a játék. /kottává/
 Adjál anyám adjál, mert itt hagylak
 Ne hagyjál itt lányom, férjhez adlak
 Hadd halljam hát kinek ad ke'
 Hadd halljam hát kinek ad ke'

- Oda adlak egy béresnek.

Nem kell nekem az a bérös,
 Adjál anyám

- Mert az inge mindig füstös.

Adjál anyám, stb...

- Oda adlak lányom egy polgárnak.

Nem kell nekem az a polgár,

- Mert az sok dologra kíván.

Adjál anyám, stb...

- Oda adlak lányom egy juhásznak

Az kell nekem baromörző,

Az a szép asszony nevelő.

A legutolsó résznél: "az kell nekem," a körön állók tenyerükkel csattogtatnak s ezzel a játék befejeződik. Továbbjátékszásnál elől-
 ről kezdik. /Taszár/
 - -

/Haj lapu a lapu/
 Körben járnak énekelve: ?

Haj lapu lapu, A nádasi lapu. Kerekesi cérna faggyugyertya.

Lángot vetett a kemence bum bum bum! /

/Kering az orsó/
 Körben Kézfogással körben járnak és énekelnek: 2

Kering az orsó, eltörött a korsó. Ránk érik a cserepe

guggoljunk le!

Aki nem kellő időben vagy egyáltalán nem guggol le, a körbe megy s féllábon áll mindaddig, míg egy másik hibázó nem váltja fel.

/Erdőcsokonya/

Körbenjárások kifordulásokkal:

/Elmentem én Bécsbe/
 Lányok körben összegogódzva járnak s énekelik:

Elmentem én Bécsbe, Németországba.

Lovakat loptam, nyeregbe fogtam.

Sikos a talpa, arany a sarka.

Fordulj meg, fordulj meg szép kis Mariska!

Akit néven szólítanak az arccal kifelé fordul s úgy jár a körön.

Mikor mind kifordul, akkor ugyanazon a módon, dalolás mellett visszafordulnak. /Gyöngyösmellék/ - kottával

/Lánc, lánc, rózsalánc/ - kottával

pártválasztó

Lánc, lánc rózsalánc/ Piros rózsa lánc.

Piros pünkösdi hajnalán, a kislányok tánca

Szagos gyepen buborék, Hadd forogjon a kerék

Pendüljön az ének. Száz-száz kisleány ne járjon hiába,

Kökényszemű Esztikének perdüljön a lába!

Egymás kezét fogva, körben járnak és a fenti dalt éneklük. A ki-énekelt leány /akinek a nevét dalba foglalják/ párt választ magának s erre mindnyájan csárdást énekelnek, amely időnként változó. A körön levők egy lépést tesznek a jobb lábukkal jobbra, a következő negyedre ballábukat jobbhöz huzzák. A következő két negyedre ugyanezen mozdulatokat végzik a bal, illetőleg a jobb lábukkal bal felé. Tehát egy helyben lejtnek. Benn a körben állók a felnőttek szokásos csárdását járják. Ha a táncdalnak vége van, a játékot újra kezdik előlről. /Törökkoppány/

Körbehívás:

/Mély kútba tekintek/

Egymás kezét fogva, felállanak. Egyik^a körbe áll. Felállás után az alábbi mondókéval járnak körbe:

Mély kútba tekintek,

Arany szálat szakasztok,

Testvérkémet benne látom,

Gyöngysorba, gyöngysorba,

Gyöngyös koszorúba.

A mondóka végeztével a körben levő leguggol s ezt mondja: "Kútba estem!" Erre együttesen kérdezik:

Ki húzón ki?

Nagy Mariska!

Az említett Nagy Mariska megy helyébe a körbe, ő pedig a helyére a körön állók közé. Ezután a játék előlről kezdődik. /Szenna/

tolerancia

Egy szege, két szege, három szelemenje,
 Hat pár dinnye, negyven szege,
 Csiripej feneke, forr a tyuknak a feje,
 Csér ide, csér oda, szép asszonnak szöllejébe
 szöllejébe, szöllő ripityóka.

-A kézfogással sorban álló lányok a három helyen álló, vagy guggoló lányok között tekergősen jártak énekelve. A sor végigjárta után a 3 álló/guggoló/ lány is a sor végéhez csatlakozott, majd a 3 első lány állt le ismét a játék további folytatása végett.

Mondóka a kergető-fogó játék kiválasztásához

Arra alá kis körtefa,
 Minden ágán akasztófa,
 Akasszák fel azt a császárt,
 Aki nem ad kiskatonát,
 Az én bátyám kiskatona,
 Asse tuggya hol a lova,
 Jágeráknál istállóba,
 Zabot eszik a jászolba,
 Ergye Kati kantározd fel, a lovat,
 Hagy vág tassak Fehérvárra,
 Fehérvárról Visegrádra,
 Ott látom a Bözsikét,
 Eteti a kiscsirkét,
 Etesd, etesd Bözsike,
 Abbó lesz a pecsenye.

Mesztegnő, 5 tagú asszony-társaság

A lányok körben álltak. Egy mögöttük ment ének közben, kezében zsbkendő/vagy egyéb ütleg/. Nem szabad volt hátranézni az éneklőknek. Akit a körben járó megütött, annak futni kellett, s a helyére egyiküknek be kellett érni.

Róka-játék

Meg ne fordulj, meg ne fordulj,
 Szépen állj.
 Mert a róka, mert a róka
 Közel jár.
 Hogyha ütnek, mingyár fuss,
 Mert hátadon, mert hátadon
 Lesz a puff.

Litya-kiszámoló

Litya-kiszámoló

Fiúk, lányok vegyesen játszották a Róka-játékhoz való kiszámoló szöveg-ének sorait, s akire a "fuss"-szó esett, már az kergetővé vált és a kötetlenül futkosókat kergetnie kellett, ill. egyiküket meg kellett ütnie a zsebkendő-csomóval, s akkor cserélhetett.

-

Altató

Este van már este, *volt*
 Tente baba, tente,
 Aludj, aludj, szól a harang,
 A szemedet kumm be.
 Szép csöngető szóra,
 Új föl a hintóra,
 Aranyos kis kék szemedet
 Nyiss föl virradóra.

-

Mondóka

Mosogatórongy, *volt*
 Mért nem jöttél
 szombat este,
 Kaptál, volna hust,
 Én amit kaptam,
 Tarisznyáma raktam,
 Mire haza tigyegetem-totyogtam,
 Mind elpotyogattam.

-

Kiszámoló a lityához

Madarak voltunk,
Földre szálltunk,
Buzaszemet szedgélünk,
Éliján-bóliján,
Balog Péter, Balog Pál,
Csöndörödik, böndörödik,
Városi Lackó,
Kilencedik acskó,
Csücs ki, szájj,
Te vagy a litya.

lityajás (forrás: Főj.) leírása.

Kerülöm, kerülöm szent Ilona házát,
Miért kerülöd az én házam táját?
Szép lányodat kéretem!
Nincs nekem szép lányom.
Ne hazudj, ~~át~~ttam,
Bécsben piros almát árult.
Vettem is belüle,
Ettem is belüle,
Csutája maradt a zsebembe.

*"Földet" névadás - piada
vártó hűség*

/Hidas játék, csak szöveggel/

Védeget - felcsó

Itthon vagy-e hidasmester?
Itthon vagyok, csak most jöttem!
Eressz átal a hidadon!
Nem eresztlek, mert nem tudom ki népei vagytok?
Lengyel László jó kirájé!
Az is nekünk ellenségünk!
Miféle ellenségtek?
Egyszer eer jártatok,
és eltörtétek a hidam lábát!
Megcsinájjuk fából!
Nem kell nekünk fa!
Megcsinájjuk vasból!
Nem kell nekünk vas!
Megcsináljuk rézből!
Nem kell nekünk réz.
Megcsináljuk ezüsből!
Nem kell nekünk ezüst!
Megcsináljuk aranyból!
Akkor átmehttek rajta!

/Ej bibor, bibor/

Körben felállva játsszák a leányok, minél többen. Egy leány a kör közepén áll s mikor a többiek körben forogva a dalt elkezdik énekelni, akkor a körben állók közül egyet felkér s azzal összege- gódzva, táncmozdulatokat végez a dallam hangjára. /kottával/

Hej bibor, bibor, bibori bársony,
Aki nem bibor, nem ide való.

Szántottam gyöppöt, vetettem gyöngyöt,
Hajtottam ágát, vetettem virágát.

Adjon az Isten indai haját.

Hadd húzzak neki kormozi csizmát!

Egyiket húzzák Judit lábára,
A másikat húzzák Margit lábára!

/Nemespátró/

/Mit mos, mit mos?/

Körbe álló leányok közé egy a közepére áll. Fejét kendővel takar- ja le. A körön állók a következő dalt éneklék: /kottával/

Mit mos, mit mos kis menyecske?
Ingyet, pontyot varrókeszkenőre.
Ha szél volnék fujdogálnék
madár vonék röppentenék.
Bus szivem, bus szivem
Téged szeretnélek.

A dal végeztével kendőjét az egyik leány fejére helyezik, az il- lető^a körbe áll, ő meg a helyire megy. A játékot aztán előlről kez- dik. /Orda/

Mit mos, mit mos, levél Katicája?

||Ha szél volnék kurjantanék||

||Vig szivemben vig lelkemben Téged elvennélek.||

/Szilvásszentmárton, dr Kiss Á., Magy./

/Három kislány/

Hárman állanak a körbe. Elrendezkedés után éneklék: /kottázva/

Három kislány benn vagyon a tánckörben,
Selyemkendőt lobogtat a kezében;
Kiket szeret, ölelje meg előre, előre,
Adjon neki páros csókot emlékebe.

A "kiket szeret" szóknál a körben álló "három kislány" a körön állók közül egyet-egyet kiválaszt, azt megöleli s vele forog. Ennek bevégeztével a beszólitottak maradnak a körben.

/Orci/

Gombozás:

A szintén közismert játékhoz előzetesen ástak egy kb. 10 cm-es átmérőjű gödröt, amitől 5-8 méterre egy vonalat húztak, ahonnan a fiúk-a megszámozás sorrendjében- dobták a gombot. Akinek a legközelebb esett a gombja a likhoz, az kezdhette a "pöckölés", -de csak egyet pöckölhetett, amennyiben nem talált bele a likba; ha igen, akkor addig pöckölhetett, amíg sikertelen volt a likba-találás. Utána a 2. számú játékos próbálkozott, majd a 3. stb. -Másik változat: a szertesét esett gombokat úgy kellett pöckölni, hogy az egy másikat érintsen. Ha ez sikerült, a játékot addig folytathatta, míg el nem vétette a gombütközést. Mindkét formálánát-természetesen-a lyuk felé igyekeztek lökdösni a gombokat. /Később már a nagyobb legényektől ellesve "snúrozást", pénzzel is játszották titokban, de ezt a szülők tiltották az iskoláskorúaknak/. A gombozó játéknak volt egy olyan formája is, hogy a gödör helyett egy vonalat húztak, s aki legközelebb dobott a távoli vonalhoz, az összeszedte a markába a gombot, megrázta, majd kissé földobta a levegőbe. Ha földreesett gomb(ok) "visszajára/ estek, azok a játékosé maradtak. Utána ismét kezdték előlről. Másik változata: ha nem mind esett visszajára/ami ritkán sikerült/, akkor a következő játékos dobhatott hasonló szándékkal.

Találós kérdések

Meddig nyul a nyul?-/Ameddig együtt van, mert ha többen vannak, mány
nyulak/
Mér nyul a nyul?-/Az ennivalóért/
Mit eszik a nyul karácsonyeste?-/Vacsorát/
Mi van a rét közepén?-/Az "é"/
Hasam a hasadra, hosszim a likadba?-/A hordóbol^{hébérrel} bort szívó ember /
Télen, nyárom nyilik, sohasem virágzik?-/Az ajtó/
Dombon ülő Dömötörnek fődig ér a lödörgője?-/A harangkötél/
Kimegy, beáll, bemegy, kiáll, fölmege, leáll, lemegy, föláll?/Macskafarka/
Ágazik, bogozik, még se leveledzik?-/A folyó/
Vőlegénynek nincsen, van a menyasszonynak, macskának elől van,
majomnak kettő van?-/Az "m"-betű/
Uton megy a döndöle, hátán viszi kenderit, dem sanálnám göndörit,
meggyujtanál kenderit?-/A birka, gyapjú/
Hátamat a falnak vetem, körtéimet leeresztem, a tökömet bille-
getem, néha-néha ütök is?-/A falióra/.
Gyere pajtás, tegyünk úgy, mint az este, a két szőröst tegyük
össze, a meztelent meg hagyjuk közte?-/A szem, alvás előtt/.
Elől megyen ielbille, hátán viszi rece-fice, szeme négy, füle négy,
körme pedig huszonnégy?-/A lovas-huszár/.
Egy ember fölviszi, száz ember nem tudja lehozni?-/A fing/
Hegye piros, tüje/töve/ szőrös, szép lányokba könnyen csúszik/vagy
szeretik/?-/Az eper/
A világot átaléri, mégis egy tik átallépi?-/A keréknyom/
Senki és valaki laktak egy házba, senki elment vadászni, valaki
madarászni; ki maradt otthol?-/Az "és"/
Hol vőlt Jézus, amikor sem égen sem földön nem volt?-/A számárháton/
Hol ordított a számár akkorát, hogy az egész világ meghallotta?-/
/A Noé bárkájában/.
Mellik ló eszik parazsat?-/A vasaló/
Mellik fa nem ég el a tüzön?-/A tréfa/
Mijjen szög megy a fejetetején?-/A bakancs-szög/
Egy jukon bebujsz és kettőn jössz ki?-/A nadrág/
Mi látszik ki a likas nadrágból, -/Az asszony gondatlansága/.
Meddig szopik egy bornyú?-/Amig akkora marha nem lesz, mint te5/
Meddig mész az erdőbe befelé?-/A közepéig-, onnan már csak kifelé/
Mi a különbség a péklegény és a vőlegény között?-/A péklegény
puhán teszi be, keményen veszi ki; a vőlegény meg fordítva/
Mi a különbség a tüzoltó, a tengerész, tüzér és az ujember között?-/
/A tüzoltó a a tüzbe vizel, a tengerész-tüzér a vízbe tüzel, a
az ujember pedig arra tüzel, ahol a nő vizel/
Mejik ló nem nyerit?-/Az olló/

Hajma, hajma, vörös hajma,
Veszekedett vöröshajma,
Mér nem eszed a szememet,
Sirathatnám szeretőmet.

Túsósoron mén egy legény,
Még a járása is kevés,
Gyöngybokréta kalapjába,
Fáj a lányok szive rája.

Ezt ölelem, ezt csokulom,
Ez a jegybéli galambom,
Lassut, lassut a forgásnak,
Vége van a jegyes-táncnak.

Törökkoppány, Sümei Györgyné, 1936.

Haj, széna, széna,
Széna szakadéka,
Bors, füje, barázdája,
Menjünk végig rajta!
Legény mondja a leánynak,
Menjünk el a bálba,
Ott táncoljunk
Piros eszimas,
Sárga sarkantyussan.

Törökkoppány, Sümei Györgyné, 1936.

Kocsis, kocsis komáwaskony

1. EH. 152/A.k.k. Törökoppány, A.k. Sümegei György - KO
sz. 1936. Gy. i: 1973.
2. EH. 159/B.k.k. Pogányzentpéter, A.k. Fobbék Istváné és
Kiss Jánosé, sz. 1934. P. szentpéter
Gy. i: ?
3. EH. 164/A.k.k. Varázsló, A.k. Horváth Istváné
sz. 1903. Gy. i: 1973, okt. 16.
4. EH. 186/B.k.k. Bize, A.k.: Amstmann Lajosné - KO
sz. 1911. Kelevisz, Gy. i: ?
5. EH. 199/B.k.k. Táska, A.k. Bera Ignácé
sz. 1899. Gy. i: 1976.
6. EH. 217/B.k.k. Kaposvár, A.k. Sümegei Györgyé
sz. 1936. febr. 5. Törökoppány.
Gy. i: ?
7. EH. 218/A + 268/B.k.k. Lábod A.k.: Gyerekek
Gy. i: 1975. febr. 26.
8. EH. 53/A + 244/A.k.k. Tihany A.k.: Pintér Pálé, Balogh Lidia
sz. 1912. Kaposy, 1973.
9. EH. 263/A.k.k. Szeema A.k. Kiss Kati Néni
sz. 1892. Szeema.
Gy. i: 1978. jún. 4.

Ara alá mónárház,
Ara alá rigrum-regrum,
Szikszum-szekszum, mónárház.
Legény vedd el a leányt,
Legény vedd el rigrum-regrum,
Sziksum-szekszum, a leányt!
Vegyé néki szép cipőt,
Vegyé néki a rigrum-rgrum,
Szikszum-szekszum, szép cipőt!
Mibe járjon módossan,
Mibe járjon rigrum-regrum,
Szikszum-szekszum, kopogóssan.

- Büssü, Nagy Mózes Lajos, 1914.

Haj, szénára, szalmára!
Széna szakadékja,
Benne vagyon kerék asszony,
Kerék kis menyecske.
Öleld, öleld, akit szeretsz,
Ezt ölelem, ezt csókolom,
Déván dombján domboruján,
Kötöm, kötöm a fejére
Gyöngyös koszoruját.
Haj, dinára derce!
Kukorica, repce,
Ide is, oda is,
Énrólam is gondoskodjál tovább is.
Zivet-zabot a lovának,
Hajlós pálcát a gazdának,
Eztet lányok szépen fujják,
Járom a táncot, járom a táncot,
Ispiláng, ispiláng,
Mars ki Julcsa! micsinász.

Marcali, Gvardián

né, 1883.

Ispiláng, ispiláng,
Ispilángi rózsa,
Rózsa volnék, nyillanék,
Karika volnék, forognék,
Zöld selemszoknya,
Kalán, kalán, zsirja,
Szedem, szedem kis Mariska
Fordulj angyal módra!

-
Cin-cin, kaán-gyűrű,
Kinél van az arangyűrű?
Itt csönög, itt pönög,
Ettől kérem, add elő!

Jöhetsz kopó, ha talász,
Ha nem talász, vacsorát,
Nájanál is keresheted.

Szenyér, asszony-csoport.

Fehér liliomszál,
Ugorj a Dunába,
Támaszd meg magadat
Két aranypálcával.

Meg is mosakodjál,
Meg is fésülködjél,
Töröld meg magadat
Valaki kötényébe!

Hajlik a meggyfa,
Nagy az árnyéka,
Alatta vagyon
Barna menyecske,
Aki szeretsz, kapd be!
Ezt szeretem, ezt kedvelem,
Ez az én édes kedvesem,
Jári, jári jó katona,
Hadd dobogjon ez az utca,
Szállj ki már!

Siófok, Schmidt Györgyné, 1928.

Bársony ibojácska
Ugorj a Dunába,
Támaszd meg az oldaladat
Az egész világba,
Fésülködjél meg,
Mosakodjál meg,
Törülközzél meg
Az arankendőbe!
Még a szobád süpörtlen,
Kis tehened fejetlen,
Kis menyecske,

Torvaj, asszonyok fosztóban.

Husvétli falukerülő játék

Hajlik a meggyfa,
Negy az árnyéka,
Alatta vagyon
Barna menyecske,
Akit szertesz, hi be!
Ezt szeretm,
Ezt kedvelem,
Ez az én édes kedvesem,
Járjad, járjad jobb katona,
Hadd ugorjon a Mariska,
Bab szerda!

0. Jőjj el átul, jőjj el, *Andás anyaghoz*
Te szép arany buza!
Átulumennék, átul,
Hogyha nyídvá volna.
Nyídvál vagyon, nyídvá,
Aranyos kiskapu.
Zöldell, leveledzik,
Arannyal bimbódzik
Nyissad asszony a kapudat,
Hadd kerüljem a váradat,
Haj, lilium!
Hányat termett a megyoró, lilium?
Tízet, huszet, huszonkettőt,
Haj, lilium!

"Ezt a falukerülő játékot minden husvét vasárnap délután a falu összes lányai és legényei játszotta...közben a legények jól megkorbáncsolták a bujós lányokat.."

Torvej, Eizet Jánosné, 1915.

/Perőcsényi gyermekjátékok/

Aludj el, aludj el
Bajtai haluska,
Mer téged be nem vesz
Soha senki gyomra,
Aludj el, aludj el,
Isten alijjon el,
Nagyra fölneveljen,
Sokáig éltesse.

Csicsijja, bujája,
Nincs itthon a mamája,
Ément a vásárra,
Piros cipőt hoz a
baba lábára.

Darányi Józsefné, 1904 /

Kis kácsa fürdik
Fekete tóba,
Annyához készül
Lengyelországba,
Kamin kútba tekintetem,
Kemin szálát szakajtottam,
Szakajj rózsám, akit szeretsz.
Ezt szeretem, ezt ölelem,
Adjon Isten lassú essőt,
Mossa össze mind a kettőt.
Hej, pintek, pintek,
Szerelem csütörtök,
Dob szerda, selyemszoknya.
Mit mos, mit mos kis menyecske?
Kintyet-kontyot város közepibe!
Ha szél volnék, széjjel járnék,
Ha befogannátok-tok-tok-tok. ~~széjjel járnék~~
János-gerenda újdons Bácsbe
Loval vannak nyergeletlen,
Nyergendőben/nyergelőben/szabdulásában,
Kökényfa, kökényfa,
Kőösi, gerebesi rózsafa.
Legínyeknek regementje igen nyalka,
Benne forog Holyo Pistyi, igen nyalka,
Fordulj hozzám Pistyikám,
Fája a szívem tereád, Pistyikám!
Együd Irma, Perőcsény

Eszterlác, eszterlác,
Eszterlánci cérna,
Rózsa volna, piros volna,
Mingyá kifordulna.
Kik sáhyemszoknya,
Kis karmassin csizma,
Dinom-dánom, szentMariska,
Fordulj ki az útra/sorba/
Árú-bári, bika toka,
Vija-vaja fa.

Perőcsény, Egyűd Irma, 1911.

Tóth Zsigmondné, 1904

Gyertek haza libuskáim!

-Nem menyünk-!

Mitől féltetek?

-Farkastul-!

Hun lakik?

-Berekbe-!

Mit eszik?

-Kosfejet-!

Mibe mosakodik?

-Aranytálba-!

Mibe törülközik?

-Arantörülközőbe-!

Ég apátok, ég anyátok!

-
Katica bogárka,

Merre viszel férhez?

Katica bogárka,

Merre viszel katonának?

-

Mén a juhász juhaival,

Százesztendős, sürgős, forgós,

Nyergeshátú, csörgőskörmű,

Kopott szőrű, pöttyögetett,

Icike-kis, picike, kis számaron.

-

Egy, kettő, három, négy,

Kopasz barát hová megy?

Minek az a szőr?

Szitát kötögetni!

Minek az a szita?

Korpát szitágotnyi!

Minek az a korpa?

Dísznónak kő adnyi!

Minek az a dísznő?

Háját ki köll venni!

Minek az a hája?

Kocsira kő kennyi!

Minek az a kocsi?

Vásárra kő mennyi?

Minek az a vásár?

Cifra ruhát venni!

Minek az a cifra ruha?

Abba kevéskenyi!

Minek az a kevéstség?

Hogy a legények a lányokat
szeressék!

Törökkoppány, Sümei Györgyné, 936.

Hidasmaster, itthon vagy-e?
Itthon vagyok, csak most jöttem!
Eressz átul a hidadon!
Nem eresztlek, mer leszakad
Ha leszakad, megragasztjuk
Mivel tennád megragannyi?
Arangyüggyel, gyöngyharmattal!
Hol vennád a gyöngyharmatot?
Isten anná a markából!
Bujj, bujj, lilom!
Hányat termett a magyaró?
Tizen-tizenkettőt!

Marcali, Gvárdián

né, 1883.

Érik a meggy, érik,
Ága hajlik, ága,
Öleld, öleld, akit szeretsz.
Ezt ölelem, ezt csókolom,
Déván domon, domboruja,
Aggyoaisten egy kis esőt,
Hármasával mind a kettőt,
Hop-hopp-hopp!

Készül a János
Bécs, Buda, Pécsre,
Lovam vagyon nyergendőbe,
Kantárszijjal forgandóba,
Hajtsd előre magadat,
Azt a hosszú hajadat,
Csillag derekadat!
A kis guta, a nagy guta,
Összeütött a vasguta,
Hajtsd előre magadat,
Azt a hosszú hajadat,
Csillag derekadat!

-

Eszterlanc, eszterlanc,
Eszterlánci cérna,
Cérna volnék, pénz volnék, csörögnék,
Karika volnék, gurgulnék,
Fordull angyalmódra!

"körbe, észefogózva, akoor aztán egyik kifordult"

-

Nemesvid, Hári Margit, 1914

Egyedem-begyedem, tenger, tánc,
Hajdú sógor mit kívánsz?
Nem kívánok egyebet,
Csak egy bornyas tehenet.
Egybe-begybe, keszkendőbe,
Sárgarigó az erdőbe,
Füz Pál, Szabó Pál,
Hücs ki, prűcski, innét Pál!
Egede-pegede, fekete vő,
Ábri-fábri, dominé,
Hókusz-pokusz,
Hinter lódusz,
Áje-vaje, bumm!

Nemesvid, Makai József, 1892.

--
Ergendőbe, kergendőbe,
Szóll a rigó az erdőbe,
Csiri-csár, Szabó Pál,
Cseresnyével töltött tál.
Fuss ki, mennyj ki,
Tijed legyen, szedd ki!

Somogysámson, Varga Imréná, 1934.

-
Ecekem-beckem, kergendőbe,
Szól a rigó az erdőbe,
Csiri-csár, Szabó Pál,
Cseresnyével töltött tál,
Szedd ki, vedd ki!
Tied legyen, vidd ki!

Törökkoppány, Sümei Györgyné, 1936.

Lityázás/lefutós, utolsó pár előre fuss/

Páros sorban álltak egymás után, s az utolsó párnak előre kellett futni a sor előtt álló jelzésére. A két előrefutó közül egyet el kellett futni a fogónak; ha sikerült, az maradt fogónak, ha nem, maradt a régi fogó. A hajszolást addig lehetett csinálni, amíg a két előrefutó kezét nem fogott. Az új pár a sor elejére állt be.

-

Leütős/métaféle/

Sajátkészítette rongylabdával játszották/később tömött gumival játszották/. Volt egy alsó csoport és egy főtű üt. Az ütőnek mindig le kellett futni az alapvonalra és alkalomadtán visszaérni. Három ütészog volt. A futót igyekeztek leütni az elkapott labdával.

-

Hidasjáték

Itthol vagy-e hidasmester?
Ihhol vagyok, csak most jöttem!
Eressz át a hidadon!
Nem eresztlek, mer leszakad!
Ha leszakad, megragasszuk.
Mivel tennád megragasztani?
Gyűrűgyönggyel, gyöngyharmattal.
Honnan vennél, gyűrűgyöngyöt, gyöngyharmatot?
Isten adná szent markából.

-Kaputartás volt, három is-

Buj, buj zöőd ág,
Zöld levelecske,
Nyitva van az aranykapu,
Csak bujjatok rajta!
Nyiss ki rózsám kapudat, kapudat,
Hadd kerüljem váradat, váradat!
Szita, szita péntek,
Szerelem-csütörtök,
Bab-szerda!

-

Gyertek haza libukáim
Gyertek haza libukáim!
Mitől fértetek?

Farkastól! Vizet melegít! /Micsinál avizzel? Mosakszik! Mivel
Tömörzik? Cica farkak! - Várán, Cárán Fótán 1966.

ForsójuTék

Uis kassa firdi /de ke kóte.
Aujjók, de jil Langobozásba.
Langol, mofla, de zep kamonosre.
ölelji a hit nyretz!!

Hol a farkas?

Bokorba!

Micsinál?

Tüzet rak!

Micsinál a tüzzel?

Itthol vagy-e hidasmestér?
Itthol vagyek, csak most jöttem!
Eressz áttal a hidadon!
Nem ersztlek, mert leszakad!
Ha leszakad, mögragadom!
Mivel tudnág mögragadni?
Gyűrűgyönggyel, gyöngyharmattal!
Hol vönnéd a gyűrűgyöngyöt?/gyöngyharmatot/
Isten anná szent markábul!

Bujj, bujj, zöldág,
Zöld levelecske!
Rajta van a zarankapu,
Csak bujjatok áttal!

-
Kis kacsa fűdik
Fekete tóba,
Amnyához készül
Lengyelországba,
Hej, lengyel, langyel,
Kerék kis menyecske!
Ezt ölelöm, ezt csolkulom,
Déván dara, domboruja,
Öleld, öleld, akit szeretsz!
Ezt ölelem, ezt csolkulom,
Ez az én kedves galambom.

-
Ispilángi rózsá,
Rózsá volnék, pirosz volnék,
Pénz volnék, csörögnék,
Karika volnék, fordulnék,
Zöld selöm rostya,
Piros kalán zsírja,
Szödöm, szödöm szép Mariska,
Fordulj angyalmódra!

Rinyakovácsi, Jandzsó Györgyné, Jeli Ilona, 1908.

Ingadozó nádszál,
Gyöngye viola,
Te kis Mariska.
Aludjál kisanygalom,
Aludjál kisvirágom!
Ingadozó nádszál,
Te kis viola,
Te kis Mariska,
Aludjál kisvirágom!

E-ej, aludjál pisikám! aludjál!
Nincsen neki mamája,
Nincsen neki papája,
Elment a vásárrra,
Hoz nekije bábót,
Csutorába márcot,
Aludjál, aludjál,
Szépeket álmodjál!

Agyonisten örömet,
És ne aggjon könnyet,
Minden napja boldog legyen
Ez új esztendőnek.
Legyen azért öröme,
Kicsinak és nagyoknak,
Hozza meg a szabadságot
A sok rab magyarnak.

Harmatozzék mirejünk
Istenáldás bőven,
Virradjanak szebb napokra
Ez új esztendőben.

Agyonisten örömet,
És ne adjon könnyet,
Minden napja boldog legyen
Ez új esztendőnek.

Agyonsietan bort, buzát, békességet,
erőt, egészséget. Holtunk után lé-
leküdvösséget. Dicséértessék a Jézus
Krisztus!

Szivtereköccse,
Három darab löccse,
Maj megmondom a gazdámnek,
Mér lopta el a libámat.
Kap szoknya! :/:

Ispiláng, ispiláng, ispilángi rózsa,
Rózsa volnék, nyillanék,
Pénz volnék, csücsügnék,
Zöld selem rostya,
Kalán, kalán zsirja,
Szedem, szedem szép Mariska,
Hordujj ki a várbul!

"körbe vótunk, karikóra és akinek a ne-
vét monták, annak ki kellett fordulni"

Táska, Étvágyoló Mártonné. 1920.

Hidaszmaster, itthon vagy-e?
Itthon vagyok, csak most jöttem!
Eressz átul a hidadon!
Nem ereszked, mer leszakad!

Ha lesszad, meg megragad!
Mivel tennád megragadni?
Gyűrűgyönggyel, gyöngyharmattal!
Ki adná a gyűrűgyöngyöt; gyöngyharmatot?
Isten anná szent markábu!

-Akkor fölemeltük a kezünket-:

Buj-buj bokréta,
Buj-buj zöldág,
Zöld levelesse,
Nyílóva van az arkapu,
Csak bujjatok rajta!
Nyisd ki ózsám kapudat, kapudat!
Hadd kerüjjen várodat, várodat,
Zöldne, zöldnek,
Zöld levelesse,
Csak bujjatok rajta!

Táska, Étvágyoló Mártonné és Beráné

-
Megy róka lipára-lipára,
Pipát visz a szájába,
Rókakoma, hajád ad a dinnyéje?
Rókakoma lipára-lipára,
Pipát visz a szájába,
Hol eladó lány?!
-Körbe mentünk, és egyet elefeszítettünk, amellik eladó volté
-
Verebek voltunk,
Fészekbe tojtunk,
Buzaszemet szegettünk,
Hányat tojtál, te meg te?
-Ahány számot mondot, azt sorba rászámolták és ez mehetett tovább kint!

Táska, Étvágyoló és Bera család

Egyedem-begyedem,
Tengertánc,
Hajdusógor mit kívánsz?
Nem kívánok egyebet,
Csak egy darab kenyeret,
Ezért kívánsz kenyeret,
Hogy a gyerekek egye meg.

-Körbe vótunk és akkor kiszámoltuk, annak meg ki kellett álni-

-
Pad előtt, pad előtt volt egy ház,
Abba lakott Mikulás,
Kértem tőle szalonnát,
Asz mondta, hogy pofonvág,
Ha pofonvág, meghalok,
Kivisznek a bivalok,
Répa földbe temetnek,
Megesznek az egerek.

-Ezt is körbe játszottuk, és amellikre esett a vége, az ment ki-

Táska, Étvágyolóné és Betákné.

Kivirágzott a diófa,
Nagyott vetült az árnyéka,
Az alatt van jánosdinnye,
Jánosdinnye, rézmelence.

Rézmelence, apró dinnye,
Apró dinnye, szélös menta,
Szélös menta, szép Katica.

Mikor ezt a lányok járják,
A legények táncot járják,
Járod, járod jó katona,
Hagy csoszogjon a bocskora.

Van kökényfa, van is rajta,
Van szeretöm, de mi haszna,
Én szeretöm, ű nem szeret,
Jaszi de gyalázatos élet.

Három gyerek különböző távolságra egymástól állt és azokat
kellet kerülgetni.

A középben leguggolt kislány ötven-hatan összeborulva betakarták,
hogy a többiek észre ne vegyék, akik összefogóztak és mentek kör-
be ezzel az énekkel:

Van-e kēnek, van-e kēnek
Szép eladó lánya?
Nincs nékem, nincs néke,
Szép eladó lányom!
Asszony ne tér, ne tagaggy.
Vásár előtt láttem,
Pios almát árult,
Vettem is belőle,
Ettem is belőle,
Most is van a zsebőmben.

Hónap jójjünk, ha jójjünk,
Hat kocsiva, hat lóval,
Mind a hat ló fejr lészen,
Zild ág, zöld ág; Kuti Mariska
Lősz a mi menyenk.

Ha eltalálták, hogy ki volt az illető,
az beállt a körbemenő sor végére.

Vése. Lébár Péterné, 1903

Itthon vagy-e hidasmester?
Itthon vagyok, csak most jöttem!
Eresz át a hidadon!
Nem eresztlek, mer leszakad!
Ha leszakad, maj megragad.
Mivel tunnág megraganni?
Gyűrűgyönggyel, gyöngyharmattal!
Buj, buj bokréta,
Bokrétái szür maradt/alatt/
"akkor kibujtaka hid alatt és keztek előről"
Még hozzá lehetett mondani:

Haj szénája szénája,
Széna szakadékja,
Benne vagyok karikósan
Karikós menyecske,
Öleld, öleld, akit szeretsz,
Azt ölelem, azt csokolom,
Buj, buj bokréta,
Bokrétának tánca,

Buzsák, Vurusics Józsefné, 1889 és Lotti Istvánné, 1894.

Járom, járom az urnak a várossát,
Várom kelőgij?/ az utcán,
Azt üzente ányomasszony,
Oj szép, ablakomba piros rózsa,
szegfű, meyoránna rászéda,
Nyere velem Erzsébet asszonka!

Varjaskér, Vimmer Margit, 1906

Egy, kettő, három, négy
Kopasz barát hová mégy?
Nem megyek én messzire,
Csak aflu végére,
Ott áll egy katona,
Plébi van a valaga.
Aki aztat megfujja,
Ugy szóll, mint a trombita.

Egy, kettő a meggy,
Kettő, feneketlen teknyő,
Három, te vagy az én párom,
Négy, megvsiptett a légy,
Öt, érik a tök,
Hat, hasad a pad,
Hét, zsömlét süt a pék,
Nyóc, telle a póc,
Kilenc, kis ferenc,
Tíz, tiszta víz,
Tizenegy, a seggembe bizserégj,
Tizenkettő, a seggembe, mit kereső?
Tizenhárom, eszed a szát télen-nyáron,
Tizennégy, b...d meg a vén Simonnét,
Tizenöt, vigyen el a kis ördög/diszno seggit löködöd/
Tizenhat, puszild meg a likamat,
Tizenhét, öleld meg vén Simonnét,
.....?

Mosogatórongy!
Mé nem jöttél szomat este,
Kaptál volna hust,
En, amit kaptam,
Tarisznyamba raktam,
Mire haza tityegtem-totyogtam,
Mind elpotyogattam.
A kis esacsi mind felkapogatta.

Mesztegnyő, asszonytársaság/Szolnokiné, 1904/

Előszó + Bevezetés Tar t a l o m

GYERMEKJÁTÉKOK

Altatók, ringatók, hintáztatók stb.

Állat-mondókák

Kiszámolók (hiszvaros) + Hívogatók.

Fogó, kergető játékok, páros és csoportos játékok, táncjátékok. Fogyasztási játékok

Szerepjátékok

Táncos játékok

Hidasjátékok

Sportszerű játékok: Némterti, Fehérvári, Lilla páros, 109 = 109. (Könyv)

LIRAI DALOK

Szerelmi dalok és házastitok, táncszók, táncdalok

Lakodalmi énekek, párositók, köszöntök

Katonadalok, kortesnóták

Amerikás dalok

FOGLALKOZÁSDALOK

Pasztornóták, balladási dalok

Betyárdalok, balladák

Béres- és szolgálodalok

Aratódalok, képesnóták, summásdalok

KOLDUSÉNEKEK; CSUFOLÓK

Tréfás és szakrális énekek

Istóriás és vásári rigmusok

NÉVNAPI ÉS JELES NAPI KÖSZÖNTŐK

Névnapi köszöntők

Ujévi köszöntők

Farsangi köszöntők, vénlány-csúfolók

Gergely-járás stb.

SZOKÁSOK; DRAMATIKUS JÁTÉKOK ÉS KÖSZÖNTŐK

Luca-napi köszöntők, kottolás

Betlehemezés

Regülés

Aprószenteki vesszőzés stb.

BALLADÁK

Klasszikus balladák

Új stílusú balladák, balladás dalok

Egyéb műfajformák

TARTALMI MUTATÓ/az egyes műfajok csoportosításának részleteszése/

BETŰRENDES MUTATÓ

GYŰJTŐK ÉS ADATKÖZLŐK

ÖSSZEFOGLALÓ ÉS UTALÁSOK

(A. piros betűs papíros kiadvány)

Egyem-kettem, hábor-léber,
Ökör, bika, lengyel lászló,
"atona, bébic, bukfenc, fussi

Este van már este,
Tente baba, tente,
Aludj, aludj szól a harang,
"szömödet kumnd be,
" Szép csöngető szóra,
Újj föl a hintóra,
Aranyos kis kék szömödet,
Niss föl virradóra.

Egy, kettő, három, négy,
Kopasz barát hová négy,
Nem megyek én messzire,
Csak a falu végére,
Ott ál egy katona,
Plébül van a valaga,
Aki ezetet megfujja,
Ugy szól, mint a trombita.

Mosogatórongy,
Mér nem jöttél szombat este,
"aptál volna hust.
Én amit kaptam,
"arisznyába raktam,
Mire haŕ tityegtem-totyogtam,
Mind elpotyogattam.

Egy, érik a meggy,
"ettő, feneketlen teknyő,
Három, te vagy aszsz én párom,
Négy, megcsipett a légy,
Öt, érik a tük,
hat, hasad a pad,
Hét, asömlét süt a pék,
Nyóc, telle a póc,
"ilenc, kis Ferenc,
Tiz, tiszta víz,
Tizenegy, a sŕgembe bizzŕegj
Tizenkettő, a sŕgembe mit kereső,

Tizenhárom, eszed a szart egész nyáron,

Tizennégy, baszd meg a vén Simonnét, } *→ erély, ved...*

Tizenöt, vigyén el a kisördög, ... seggibökődöd, ... Kamposfejű vén ür-

Tizenhat, puszild meg a likamat.

dög.

Tizenhét, baszd meg a vén Simonnét. *... üsd...*

Tizennyolc, ?/huszig tudták egykor/

Altató

Csicsibe-ajába,
Aluszik a Józseika,
Csicsibe-hajába,
S-s-s-s-s!

Csicsibe-hajába,
Áludj el Juliska,
Vigyásson álmodra,
Egy őrső angyalka,
Csicsibe-hajába!

Huj-huj kánya,
Véres a lába,
Török gyerek megvágta,
Magyar gyerek gyógyítja,
Még mossa aluszó?
Vidd el kánya!

Szántanyi, vetnyi,
kenyeret keresnyi,
/láb-hintáztatás/

Áll a Isten babája,
Áll a Isten babája,
Ál-áll-áll!
Mén a Isten báránya,
Mén a Tszen báránya,
Mén, mén, mén!

Gyē papa, gyē-gyē-gyē,
Gyē papa, gyē!

Gója viszi ja fiát,
Majd eléri a zannyát,
Gója viszi ja fiját,
Majd eléri a zannyát.

Ihi-uhí, ki jár öre,
Mér nem mén el valamőre?
Tán a hosszú drótos-tót,
Zárd be hamar a zajtót
Asztal alá, tik alá,
Bujj hamar az ágyalá!

Csip-csíp csóka,
Vak varjuoska,
Éloptad a szekeremet,
Hozd vissza!

Nem adhatom vissza,
Tikok ülnek rajta,

Dibi-dobi háta,
Rakoncai pálca,
Azér járok te kislány,
Meg ne mondd senkinek,
Mellik ujjam bökte meg.

Cili-cili Zsuzsika,
Táncul a kis Zsuzsika.

Hinta-palinta,
Karácsonyi Katica,
Ki ne törjön se keze, se lába,
Csak a biró botja,
Hinta-palinta,
Karácsonyi Katica.

Süti, süti pogácsát
Mamának, papának,
Apukának, anyukának,
Pici Mariskának.

Isten küldje kiskosarát,
Tégy bele, tégy!

Kis utcába süt a nap,
Beharangozott a pap,
Cyertek gyerekek iskolába,
Öltözetek papruhába,
Inc-pnc, ürinc,
Te vagy kint!

Egyedem-begyedem, cucká-né,
Ábri-fabri-dominé,
Ecki-pecki, tengerecki,
Te mehetsz ki!

Töröm-töröm sóskát,
Mint a Magyar Jósját,
Sós légy, erős légy, Mint az ecet ojjan
légy.

Kicsir-kocsir komámasszony,
Szél fujja pántlikáját,
Harmat lepi a szoknyáját,
Asszonyom, asszonyom,
kap szoknyát!

Mosdjál, mosdjál kis menyecske,
Kendőzz, kendőzz kis menyecske,
A szobád is süpörtlen,
Kis tehened fejetlen,
Ölelj, csókolj, akit szeretsz.
Ezt szeretem legjobban,
Ezzel fordulok jobban,
Végévgége mindennek,
Vége a szerelemnek.

Büske, dödölle,
Hömbölögj a gödörbe,
Büske kutyaseggit küsd be,
Selenkeszkenőbe.

Ilona-bilona,
Dróton jár a dereka,
Gyula-bula, fabula,
Tojásos a valaga,
Agladár-baladár,
Neked szarik a madár.

Mén a juhász juhával,
Százestendős, sürgős-forgós,
nyergeshátú, esörgőskörmű,
kopaszszőrű ---

icike kis, picike kis számáron.

/A juhász csak vigan él, vigan él,
a juhász csak vigan él.

Zöld erdőben, zöld mezőben
Sétál, dudál, furujál, furujál,
Billeg-ballag, meg-megáll,
Billeg-ballag, meg-megáll.
Ugy meg áll, mint egy báb,
Juhaira úgy vigyáz.

Egy-két kulacs orvosság, orvosság,
Beszélgessünk Boldizsár,
Szívünk is ujuljon ezer vig örömmel,
Szívünk is ujuljon ezer vig örömmel.

Várjál pajtás, majd adnak, majd adnak,
Tallérokka! megraknak, megraknak,
Kaláccsal, jó borral megajándékoznak!/:
Nosza rajta, jó garda, jó gazda,
Ha elküldesz utunkra,
Istennek áldása szájjon a házadra!/:

Egy, kettő, három, négy,
Kopasz barát holá mégy,
Szórt szedegetni,
Minek a szór,
Szitát kötögetni,
Minek az a szita,
Korpát szitágotni,
Minek az a korpa,
Disznónak köll anni,
Minek az a disznó,
Háját ki köll venni,
Minek az a hája,
Kocsira kő kennyi,
Minek az a kocsi,
Vásárra kő mennyi,
Minek az a vásár,
Cifra ruhát vennyi,
Minek az a cifra ruha,
Abba kevéskenyi,
Minek az a kevészság,
Hogy a legények a lányokat szeressék.

Haj szónája, szónája,
Széna szakadékja,
Benne van egy kerek asszon,
Kerek kis menyecske,
Öleld, öleld a szomszéd lányt,
Est a barnát,
Kötöm a fejére gyöngyös koszoruját,
Hajdinai repce,
Kukorica-derece,
Bab szerda, Juliska,
Ide is, oda is,
Énrólam is gondoskodjál tovább is, Juliska,
Zibet-zabot a lovának,
Gyöngykoszorút a lányának,

Eztet lányok szépen fujják,
Járom a táncot.

- - - -

Hip-hop farsang,
Maj,regő rajta!
Pántlikás a kalapom,
Mire hazsértem,
Azt is elvesztettem,
Aggyon a jó Isten
Ennek a gazdának
Hat szép úkröt,
Két kis bérest,
Aranyekét a földjába,
Aranyostort a kezébe.
Szájjon erre házra
Az Isten áldása,
A bennevaló népeket
Indítsa vigságra.
Ni-ni-ni-ni-ni,
A nyárasa is üres,
A hasam is éhes.
Aki nem ad szalonnát,
Az is legyen éhes!

Maj gyűjünk,hónap gyűjünk,
Hat kocsiyal,hat lóval,
Mind a hat ló fehér lészen,
Zildág-züldág,e lössz a mi menyenk!
Mit kerülöd,mit fordulod az én házam táját?
Lányodnak szépibe-képibe javát válogassuk,
Nincs nékem,nincs nékem szép eladó lányom,
Ne túrd asszon,ne tagadd,mer bizon jól láttam,
Piros pükös napján piros almát árult,
Öttem is béble, most iss van a zsebembe,
Maj gyűjünk,hónap gyűjünk,
Hat kocsiyal,hat lóval,
Mind a hat ló fehér lészen,
Zildág-züldág,e lössz a mi menyenk!

Mit kerülöd,mit fordulod az én házam táját?
Azt kerülöm,azt fordulom a te házad táját,
Mert megszerettem Marcsa nevű lányodat,
Marcsa nevű lányom nem adom szűzkeszerű nélkül,
Aranyhintó nélkül.Ergye édes lányom!

Elmulott a hosszú farsang,
Sirassák a lányok,
Sirassátok lányok,
Ittholmaradástok,
Kinek a nagy mérög miatt
Ráncos a szoknyájuk/pofájuk/
Egyem-begyem disznóláb,
Egyem-begyem szarkaláb,
Ku-ku-ku-ki!
Ha nem annak szalonnát,
Kifuram a gerendát,
Hip-hip farsang,
Lőregi farsang/lődözi/
Bokrétás a kalapom,
Mire hazaértöm,
Azt is elvesztöttem.

Itthol vagy-e hidasnester?
Itthol vagyok, most jöttem meg!
Eressz átul a hidadon!
Nem eresztlek, mer leszakad!
Ha leszakad, megragadjuk!
Mivel tunnád megraganni?
Arangyönggyel, gyöngyharmattal,
Hol vennéd az arangyöngyöt?
Isten anná szent markából!
Buj-buj bokrostól,
Bokrod innen maradjon,
Nyidval van az aranykapu,
Csak bujjatok rajta!
Nyiss ki rózsám kapudat, kapudat,
Hadd kerüjjem váradat, váradat!
Szita, szita, péntök,
Szerelen csütörtök,
Dob szerda,
Hajlik a meggyfa,
Nagy az árnyéka,
Alatta vagyon barna menyecske,
Akit szeretsz, hi bel!
Ezt szeretem, ezt kedvelem,
Ez az én édes kedvesem,
Járjad, járjad jó katona,
Had ugorjon a Mariska, Bab szerda!

Jőjj el átul, jőjj el,
Te szép arany-busza!
Átul mennék, átul,
Hogyha nyitval volna!
Nyitval vagyon, nyitval,
Aranyos kiskapu,
Zöldell, leveledzik,
Arannyal bimbózik.
Nyissad asszony a kapudat,
Hadd kerűjjem a váradat!
Haj, lilium!
Hányat termett a magyaró,
Lilium?
Tízet, huszat, huszonkettőt,
Haj, lilium!

Ha ja lelem, sárga lelem maj megaranyszik,
Elvetettem a lenemet felébül,
Ha ja lelem, sárga lelem maj megaranyszik,
Elázattam a lenemet felébül,
Ha ja lelem, sárga lelem maj megaranyszik,
Kiköltöttem a lenemet feléből,
Ha ja lelem, sárga lelem mej megaranyszik,
Elzupáltam a lenemet feléből,
Ha ja... stb.
Eltiláltam a lenemet feléből,
Ha ja... stb.
Megfonyattam a lenemet feléből,
Ha ja... stb. /Kavád, reka Magda néni/

Kity-koty, kity-koty,
Haj hajná less,
Haj megvérad,
Haj reggő less,
gelegonya kettő,
az enyám is kettő,
kettő a golója,
harmadik a tolója.
Luca, luca kity-koty, kity-koty.
alagonya három,
A pájinkát várom,
Ha nem annak szalonját,

“evágom a gerendát,
Ha nem annak körtét,
Elviszem a Bűskét,
Aggya meg az Isten kentelmek
annyi csibéje legyen,
mint égen a csillag, csillag,
Luca, luca, kity-koty, kity-koty,
Aggya meg az Isten,
kentek ludjának annyi asihája legyen,
mint réten a fűszál, fűszál,
Luca, luca, kity-koty, kity-koty,
Aggya meg az Isten, kentek disznajának
akkora szalonnája legyen,
mint a sajtó, sajtó,
Luca, luca, kity-koty, kity-koty,
Aggya meg az Isten, kentek disznajának
akkora hája legyen,
mint a csöbör, csöbör,
Luca, luca, kity-koty, kity-koty,
Kétek tikja ugy megüjje a tojást,
mint én ezt a szómát, szómát,
Luca... stb.
Kétek tikja tojjék, tojjék,
A másé csak kártyék,
Hajnalodik látom,
A pálinkát várom!

Ujesszándó, vigszágszerző,
Most kezd ujulni,
Ujuláskor, vig örömmel
Most kezd hirdetni,
Hirdeti már a ^messiást,
Elkeztek lenni,
Legyetek hát a jó Isten
Áldott hívei, áldott hívei!
Alsó népség, felső szépség,
Dicsérd Uradat!
Urad áldja Istenedet,
Te megtartódat,
Bő buzával és bő borral
Ékesítsd őket,
Áldjad a népet!

Ispiláng, ispiláng,
Ispilángi rózsá,
Rózsá volnák,
Piros volnák,
Pénz volnák,
Csörögnék,
Arika volnók,
Fordulnók,
Zöld sejem-restya,
Alán-kalán asirja,
Szedersemű kis menyecske
Fordujj ki a sorból.

Haj, szónája, szónája,
Szóna-szakadékja,
Benne van egy kis menyecske,
Ülöd, akit szeretsz!
Ezt ülelöm, ezt eselkolom,
Éván dombján,
Domborulván,

Aggyon Isten lessu essöt,
Mossa össze mind a kettőt,
Mind a zaranvesszöt!
Kis pannárom, nagy pannárom,
Fárodtam én érte,
Fárodtságom nem sajnálom,
Csak hogy jobban bánom,
Szénát, zabot a lovának,
Gyöngykoszorút a lányának,
Hej, Panna, Panna,
Szivem Ilona,
Kis pannárom, nagy pannárom,
Fárodtam én érte,
Fárodtságom nem sajnálom,
Csak hogy jobban bánom,
Szénát, zabot a lovának,
Gyöngykoszorút a lányának,
Ispiláng, ispiláng,
Fordujj ki a sorból!

Fehér liliomszál,
Ugorj a Dunába,
Támassd meg magadat
Két aranpálcával,
Még is mosakodjál,
Még is fésülködjél,
Töröld meg magadat
Valaki kötényébe!
Hajlik a meggyfa,
Nagy az árnyéka,
Alatta vagyok
Barna menyecske,
Akit szeretsz, kap bel!
Estszeretem,
Ezt kedvelem,
Ez az én édes kedvesem,
Jári, jári jó katona,
Hadd dobogjon ez az utca,
Szájki mári!
Fehér liliomszál... stb.

Kérünk hordósbort!
A hordósbor most virágzik,
Piros alma most bimbózik,
Megkérjük az a lányt,
Kinek neve Varga Teri.

jutér leírása.

Szabad-e kotyáni?

Luca, luca kity-koty :/:

Adjon az Ur Isten

Ennek a gazdának

Két szép űkröt,

Két kis bérest,

Az egyik béresnek

Arany-igassöget,

A másik béresnek

Aranyostornyelet,

Luca, luca kity-koty :/:

Adjon az Ur Isten

Ennek a gazdának

Sok szép csibét,

Két szép hizót,

Luca, luca kity-koty :/:

Adjon az Ur Isten

Ennek a gazdának,

Hót pálinkát,

Mivel üblögeti

Mápona a torkát,

Luca, luca kity-koty :/:

Adjon az Ur Isten

Ennek a gazdának

Bíza, erő, egészség,

Luca, luca kity-koty :/:

Áldja Isten asszonyát,

Meg tizenhat leányát,

Luca, luca, kity-koty :/:

Elvárom, hogy adjanak

Tarisznyába egy garast,

Luca, luca, kity-koty :/:

Ha nem annak garast,

Kidöntöm a falat,

Luca, luca, kity-koty :/:

Ha nem annak: díjót,

Elviszem a hizót,

Luca, luca, kity-koty :/:

Ha nem annak borecskát,

Széttöröm a hordóját,

Luca, luca, kity-koty :/:

Ha nem annak pálinkát,
Széttépem a firhangját,

Luca, luca, kity-koty :/:

Ha nem annak szalonnát,

Fő gyújtom a szómáját,

Luca, luca, kity-koty :/:

Ha nem annak lasponyát,

Elviszem az asszonyát,

Luca, luca, kity-koty :/:

Ha nem annak berkenyét,

Elviszem az emberét,

Luca, luca, kity-koty :/:

Itt tudok egy legényt,

Kinek neve Pista,

Amott tudok egy lányt,

Kinek neve Julcsa,

Isten meg ne mentse,

Köbelére rejtse,

Mert felé kerítse,

Útca felé behajtsa,

Párna alá szorítsa,

Ott is megkukorítsa,

Mint a kokes a tikot,

Még annál is jobban,

Ugy sikassa, rikkassa,

Mint a koca malaccát,

Még annál is jobban,

Luca, luca, kity-koty :/:

Összepöndöriggyenek,

Mind a cicafarka,

Még annál is jobban,

Luca, luca, kity-koty :/:

Érik a meggy, érik,
Ága hajlik, ága,
Az alatt van kis menyecske,
Öleld, akit szeretsz,
Bst ölelöm, ezt eselidom,
Déván-doromb domborrura,
Egyen Isten egy kis essőt,
Mossa össze mind a kettőt,
Hop-hpp-hop!
Készül a János
Bécs, Buda, Bécsbe,
Lova Wagon nyergendőbe,
Kantárszija forgandóba,
"ajtsd előre magadat,
Azt a hosszú hajadat,
Csillag-derekadat!
A kis guta, a nagy guta,
Összeült a vas-guta,
Rigómadár megszólalt,
Az erdő is meghangozott,
Sej, panasz, panasz,
Szerelen anyya,
Gyöngé vihbé,
Dömötör Pista
Fujd meg a pipót,
Ifju legény járd meg a táncot,
Ha megöregüsztek,
Az Istené lösztek,
"ap, hap, hpp!

- - - -

/vitnyédi anyag/

A pünkösdek jeles napját
Szentlélek Isten küldötte,
Erősíteni hívokat
Az apostolokkal.

"ejjet Krisztus ígért vala
Egykor a tanítványinak,
Midőn menvén mennyországba
Mindenek láttára.

Tűzes nyelveknek szállása,
Ugy mint szeleknek zúgása

Lezállván az ő fejükre
Nagy hirtelenséggel,
Dicsértessél atya-Isten,
Mindörökké fiú-Isten,
Szentlélekkel egyetemben,
A nagy Úristennel.

Ácintos-pácintos,
Tarka tulipános,
Hintsetek virágot
Az Isten fiának.

Meghozta az Isten
Piros pünösd napját,
Mi is meghöröszük
Kirájnóasszonyát.

Hej, ne-dej-nej-denej-de, :/:

A szép leányoknak
Háromági haja,

A szép legényeknek
Vőlegénybokrétá.

Hej... stb. :/:

A szép menyecskeknek
Után az üllésük,

A kisgyerekeknek
Porbaheverésük.

Hej... stb. :/:

Üregembereknek
Utóra boroska,

Üregasszonyoknak
Porhanyós pogácsa.

Ej ne... stb. :/:

Ad nésszen meg a királnéteket,

Ides-e vagy savanyó?

-látjuk nagyon édes, elmosolintsa magát,

itt az ajándék, netek!

- - - - -

Éva szíven, Éva,
Most érik a szíve,
Eritvel a zajje,
Fölszedjük hajnába.
Ángyom sültöt révest,
Nem adott bölle,
Föl tette a fára
legények számába,
Elvitte a kánya

Viai számára.

Happ, édes komámasszon,
De kozmás a káposztája!

Itthon vagy-e hídszester?
Itthon vagyok, csak most jöttem!
Eressz át a híladon!
Nem eresztlek, mert nem tudom,
ki népei vagytok?
Lengyel László jó kirájói
Az is nekünk ellenségünk!
Mirel való ellenségtok?
Minapában erre jöttetek,
Hídam lábát eltörtétek,
Még sem csináltattátok meg!
Ácsok vagyunk, ácsorogunk,
Holnap délre visszajövünk,
Fenyőfából kifaragjuk,
Aranyssal végigkopogatjuk.
Adjatok hordósbori!
A hordósbor most virágzik,
Piros alma most bimbózik,
Odadhatjuk esta kislánt,
Kinek neve Róssikal!

Buj, buj zöldág,
Zöld leveleske,
Nyitva van az aranykapu,
Csak bujjatok, rajta, rajta!
Nyisd ki róssóm kapudat, kapudat,
Hadd kerüljem váradat, váradat,
Mit kívánok?
Három kemecze kalácsot,
Három piros almát,
Egy szép lánt!

Aludj baba, hajsó-hajsó,
Zárva van a pitarajtó,
Ládd mi jjen szép a napocska,
Elaludt má mesofogva,
Aludj te is a jó Nappal,
Széjj le égből te kisengyal,
Hoaz kicsinynek aranyhintót,
Jobbra rengőt, balra ringót,
Vidd a babát zöld erdőbe,
Zöld erdőbe, sük mezőbe,
Fektesd le ott rósságyra,
Nüggő arany-nyoszójára.

Edje fölött lepke lengjen,
Aranyrigó fütyölgessen,
Aranyókus elringassa,
Édesanyja takargassa,
Aludj baba hajsó-hajsó,
Zárva van a pitarajtó!

Hol jársz, hová mész te Erzsébet asszon?
Onnan jövök alólról, Fehérvárnak aljáról,
A kenn lányát kéretem, szebbiket, jobbikat,
karcsú magasabbikat.

Az én lányom nem eladó,
Kiskertembe bejárando,
Ha kijár, ha bejár,
Az én hirem cu-ki-ki!

/kézfogással körben álltak, Egy lány kívül, egy belül állt, és fe-
lelgettek. Amikor a cu-ki-ki-t mondták együtt meglöktek és az
helyet cserélt az egyik szólistával/vagy a balsóvel, vagy a külsővel/
-

Itthol vagy-e hidasmester?
Itthol vagyok, most jöttem meg!
Eressz átal a hidadon!
Nem eresztlek, mer leszakad!
Ha leszakad, megragasztjuk,
Mivel tudnád megragadni?
Uri gyönggyel, gyöngyharmattal,
Hol vennéd az uri gyöngyöt?
Isten adná szent markából!
Buj, buj zöld ág,
Zöld levelecske,
Nyidval van az arankapu,
Csak bujjatok rajta!
Nyiss ki rózsám kapudat, kapudat,
Hadd kerüjjem váradat, váradat!
Szita-szita péntek,
Szerelem csütörtök,
Zab szerda!

/a sorral szemben álló kaput tartó lányok kérdezték a többit/vagy
a hátsó kettőt/, akik válaszoltak. A Buj, buj-nál a sor elindult a
két kezét, fönt kaput, tartó lány karja alatt énekelve. Egyik vál-
tozat szerint akkor volt kaputartó csere, amikor az egész sor átbujt
a kapu alatt; másik változat szerint: ugyanaz a két kaput tartó lány
hirtelen lecsapta/elvágta/ a sort a karja leejtésével, s ahol el-
szakadt a sor, annál lett újra a két lány a kaputartó-kérdező/.

Andocs, Asszonytársaságban.

Hol jársz, hová mész,
Te Erzsébet asszon?
Onnan jövök aluról,
Behérvárnak aljáról,
Legszébb lányod kéretem,
Szébbiket, jobbikat,
Keresni magosabbikat.
Az én lányom nem eladó,
Kiskertembe bejárando,
Ha kijár, ha bejár,
Cu, ki-ki!

Kiskacska fürdik fekete tóba,
Anyjához késztül Lengyelországba,
Sikos a talpa, mákos a sarka,
Aki szeretsz, kapd meg!

/Perjesényből/ 2

Mész, méssz, méssz,
"ermett méssz,
Ez az áldott bor,
Ki torkomra forr,
Ha jót isszon belőle,
Torkomra forr.
Mit kerülöd, mit fordulod
Az én háza táját?
Azt kerülöm, azt fordulom
A te háza táját,
Szeretném az Erzsébet lányod.
Esster lányom nem adom
Cinpálea nélkül,
Gyöngykoszorú nélkül.
Egyhintőbe hat ló legyen,
Mind a hatnak aranfarica legyen,
Ippidom-áppadom, eriggy ides lányom!

Kivirágzott a diófa,
Nagyot vetett az árnyéka,
Az alud van jános-dinnye,
János-dinnye, rézmelence,
Rézmelence, apró dinnye,
Apró dinnye, szélös menta,
Szélös menta, szép Katica.
Mikor ezt a lányok fujják,
A legények táncot járják,
Járod, járod jó katona,
Hagy eseszegjen a bocskora,
Van kökénfa, van is rajta,
Van szeretöm, de nincs haszna,
In szeretöm, ő nem szeret,
Jaj, de gyalázatos élet.

Ekete-pakete, cukete, móra,
Óbe, snájder, pappangóra,
Ike-pike, pappangike,
Szále-veszte-zó.

Aludj baba, aludjál,
Nyussika is alszik,
Mekem izz volt kislányom,
Haját fontam hat ágra,
Hat szál aranyfonálba,
Cup-cup-cup!
Hess kismadár innejd el,
Aluszik a kislány!
Te ide, ide ne gyere!

Itthol vagy-e hidasmeister?
Itthol vagyok, most jöttem meg!
Eressz átul a hidadon!
Nem ersztleg, mer leszakad!
"a leszakad, megragadjuk,
Mivel tunnád megragadni?
Arangyönggyel, gyöngyharmattal!
Hol vennéd az arangyöngyöt?
Isten amá szent markából!
"uj-buj bokrostol,
Bokrod innen maradjon!
"yidzval van az aranykapu,
Csak bujjatok rajta!
Nyiss ki rózsám kapudat, kapudat,
"add kerüjjem váradat, váradat!
Szita, szita, pöntek,
Serelem csütörtök,
Dob szerda!

-
Hajlik a meggyfa,
Nagy az árnyéka,
Alatta vagyon
Barna menyecske,
Akit szerece, hi be!
Ezt szeretem,
Ezt kedvelem,
Ez az én ódes kedvesem,
Járjad, járjad jobb katona,
"add ugorjon a Mariska!
Bab szerda!

/bővítettebb vált./

-
hat fele menjon/6 szelemenje/
Egy szege, két szege, hatvan ága,

A kötösei szőlőhegybe két szál vessző,

Szél fujdogálja, harmat hatogálja,

Csilipán, csilipán, szuszi Kata mit csinász? Csilipán fenéke, hol a tilmak
a fia?

Nem vagyok oka semminek,

Kánya mind elvitte: /:

Anyám az oka mindennek,

Nám én szántok, nám én vetek,

Mér adott angem szegénynek,

Török basa török taligája,

Szegény szülke bajcú legénynek

Széna-szóma, zabtarissnya,

Hol a pirossága?

hap-hap hajja, ezüst hajja,

Nem vagyok oka... stb.

Egy szege, két szege,
Három szelemnye,
Hat pár dinnye,
Negyven szege,
Csiripej feneké,
Forr a tyuknak a feje,
Csér ide, csér oda,
Szép asszonnak szöllejébe
szöllő ripityóka.

-
Litye-kiolvasó

Egyem, kettem,
Hábor, lébor,
Ökör, bika,
Lengyel László,
Katona, bébic,
Bukfenc fussi!

-
Este van már, este,
Tente baba, tente,
Aludj, aludj,
Szólla harang,
A szömödet kumm bel
Csép csengető szóra,
Ü föl a hintóra,
Aranyos kis kék szömödet,
Nyiss föl virradóra!

-
Egy, kettő, három négy,
Kopasz barát hová mégy?
Nem megyek én messzire,
Csak a falu végére!
Ott áll egy katona,
Pléhbü van a valaga,
Aki eszt megfujja,
Ugy szól, mint a trombita!

-
Mosogatóronygy,
Mé ne jöttél tegnap este,
kaptál vóna hust,
Én, amit kaptam,
Tarisznyámba raktem

Mire haza-tityegtem-totyogtam,
Mind elpotyogattam.

-
~~Egy, órik a meggy,
Kettő, feneketlen teknyő,
Három, te vagy az én párom,
Négy, megcsipett a légy,
Öt, órik a tök,
Hat, hasad a pad,
Hét, zsömlét süt apék,
Nyóc, tulle a póc.
Kilenc, kis Ferenc,
Tíz, tiszta víz,
Tizenegy, a seggembe bizseréj,
Tizenkettő, a seggembe mit kereső
Tizenhárom, üszöd a szart télen-
nyáron,
Tizennégy, bazz meg a vén Simonnét,
Tizenöt, vigyen el a vén ördög,
Tizenhat, puszid meg a likamat,
Tizenhét, bazz meg a vén Simonnét,
Tizennyóc....~~

Haj, szénája szénája,
Széna szakadékba,
Benne ül egy kerék asszony,
Kerék kis menyecske,
Ölelj, öleld, akit szeretsz,
Ezt öllelem, ezt csokulom,
A szomszédom lányát,
Kötöm bokkrétáját,
A fejére gyöngyös koszorúját.
Adjon Isten lassú essőt,
Mossa össze mind a kettőt,
Járom a táncot, járom a táncot,
Idili puszta, ispirinc,
Merre viszik máma, pepelic.

- Osztópán, Perák Jánosné, 1908.

Kiolvasók:

Egyedem, begyedem bakkecske,
Hová való menyecske?
Szántóföldre utazik,
Egérlikba bújdosik,
Cukrom a boltban,
Piros pairosban,
Kiteszem az ablakba,
Nyillik, mint a rózsa.

/Juta/

Ettyem, pettyem pont,
Mért nem jöttél előbb,
Kaptál volna verőt;
Én egy kicsit kaptam,
Tarisznyába raktam,
Mire haza tityegtem-totyogtam,
Mind elpotyogattam,
Vissza kellett mennem,
Meg is kellett ennem.

/Nagyecsepely/

Arra alá egy körtefa,
Minden ágán akasztófa,
Akasszák föl ezt a zsandárt,
Mért nem adott jó katonát,
Az én bátyám jó katona,
Azt sem tudja, hol a lova,
Jágeréknál istállóban.

Zabot eszika jászolban,
Hozd ki Kati kantáromat,
Kantározd fel a lovamat,
Hadd futhassak Pápa felé,
Édesanyám háza felé,
Ott láttam a Bözsikét,
Etette a kis csirkét,
Hívtak engem vacsorára,
Apró mézes pogácsára,
Inc, pinc, Lőrinc,
Te vagy oda kint.

/Tapsony, Torvaj/

- - -

III. Sétálások, járkálások, ugrálások/:

Osztopáni malomárok, haja rózsa hajaha, /kótával/
Nem terem az mást, mint nádat haja rózsa hajaha,
Nádat terem leveleset, legényeknek szerelmeset,
haja rózsa hajaha.

/Párosával összefogódnak az udvaron vagy az utcán s sétálnak a dal éneklésére... Midőna a dalnak a végére érnek, az elől levők, egymás kezét fogva, kettő feltartja a kezét s alatta a többi pár elbújik. Azután megfordulnak s a hátsók mennek előre és a dal végeztével az ő feltartott kezük alatt bújnak át a többiek. E sétálást annyiszor ismétlik, ahányszor csak akarják.

b./Pesten csináltattam házat, haja rózs, haja ha, /Osztopán/
Ablakot rá háromszázat, haja rózsa, haja ha,
Közepébe tükörszobát,
Kiben babám festi magát, haja rózsa, haja ha.

Szállj le kakaks a karóról, haja rózsa, haja ha,
Igyál vizet a lapuról haja rózsa, haja ha,
Mert a lapu édes gyökér,

A szeretőm olyan mint én, haja rózsa, haja ha. /Karád/

Kerülgetések: /kottával/

Arra alá kerülgettem egy kis várt,
Kívül-belül bemeszeltem szép tisztán,
Arra jön az irodai szép várta,
Jobb tenéked kedves babám, mint nékem,
Téged szeret az én babám, nem engem,
Ejre zsirom, petrezsirom hopp-hopp-hopp:/:
/Lajtha L. MNR. IV. k. 97. old. szennai gyűjtés/.

Kerítettem, kerítettem egy kis várt, /Kottával/
Bemeszeltem kívül belül szép tisztán,
Erre jár az irodai udvarban,
Erre jár az irodai udvarban.

Jobb tenéked édes rózsám, mint nékem,
Téged szeret az én babám, nem engem,
Erre zsirom, petrezsirom, happ-happ-happ,
Erre zsirom, petrezsirom, öreg pap.

-Három lány 3szög alakban kellő távolságban egymással szemben leül,
vagy térdepel a földre; a többi 5-10, vagy több péntig egymás kezét fogva
kerülgeti úgy, hogy mindegyiket körüljárja. Miután a kerülgető gyermek-
lánc önmagába visszatér, a három felállított közül kettőt kívülről, egyet
pedig belülről kell körüljárni, miáltal egyik előtt az utvonat nyitott
marad. E kerülgető játékokra különböző dalokat is énekelnek. A szokottabb
dalokat és verseket itt közöltük. -Mikor odérnek: Erre zsirom., akkor a
vers végéig tapsolnak. /Bolhó/.

Mit visztek, mit visztek /Kottával/

Selyemsátor alatt?

Leányokat viszünk,

Gyöngykoszorú alatt.

Hogy adjátok párját?

Azt sem adjuk alább,

Mert a leány drága,

Ezeres a z ára.

Mit visztek, mit visztek,

Manajos kocsis alatt?

Gyerekeket viszünk,

Tüskebokrak alatt.

Hogy adjátok párját?

Azt sem adjuk alább,

Mert a gyerek olcsú,

Csak egy gyűszű ocsú.

/Balatonszemes/.

Hajszoló játékok:

Te kis cica, mit ásol?

Lányok körbe állnak. Egy kívül áll, az anya; az apa a köz közepén áll, ill. térdel. Az anya kérdezi az apától:

Te kis cica, mit ásol?

Répát!

Kinek?

Apámnak, anyámnak.

Ki apád, ki anyád?

Az apám/rámutat/Rádi Rozi,

Az anyám/Rámutat/Szabó Kati.

-Ezután az apa a körből kiugorva az anyát hajszolja míg el nem fogja. Elfogás után másokat jelölnek ki a játszóknak.

Lányok összefogódnak karikába. Egy benn áll a karikában, egy meg kívül. A kívül álló a gazda, kezében vessző; a benn álló a kecske.

Kecske, kecske, mit csinálsz?

Szöllőt enném, ha volna.

Kapáltad?

Kapáltam bizony, most is kapálom.

Hátha bemegyek?/megrúgja sarkával a földet/.

Akkor én kimegyek.

.. Azután kergetik: egymást a karikába be s onnan kiszaladva. Ha gazda a kecskét megfogja, akkor a kecske lesz a gazda s egy másik gyermek a kecske, a régi gazda pedig a többiek közé áll. /Áááá/

Lányok körbe fogódnak. Egy körüljár s kis vesuzót tar a kezében, amivel egyet megüt, azután a vesszőt eldobja. A megütött azt felkapja, s kergeti, ütögeti mindaddig, míg ő a kergető helyére nem ér. Közben éneklük

Csiri pohár feneke, /kottával/

Huna a tüknek a fégszike?

Csir ide, csir oda,

Kuckó városába: /:

Egy kis kertet keríttek,

Abba rózsát ültettek,

Aztat oda vitetem,

Szomszéd lánya rákapott,

Eccer-kétszer meglesem,

Harmadszor is meglesem,

A törvénybe vitetem,

A törvény is azt mondja,

Lányoknak való a rózsá,

Szürszabónak bévargának,

F... m az orrára! /Szilvásszentmárton, Dr. Kiss A. gyűjt./

Zálogolás:

/szól a rigó/

Egymás kezét fogva sorban állnak. Előttük két bíró helyezkedik el, akik mindegyiknek valamilyen nevet adnak/narancs, szilva, körte, fa stb./Ezután az egyik bíró megszólal:

Szól a rigó, szól,

De hát mi fán szól?

Szól a körtefán!

-aki a körtefa nevet viseli, ráfeleli:

Az bizony nem szól, szól, a szivafán!

A szilvafa:

Azon bizony nem szól, szól a meggyfán!

-igy mindegyik elbevezésének említésével tovább adja. Ha nem ad illető rendes feleletet, vagy az illető olyan fát mond, ami nem az illető neve, zálogot kell adnia. A zálogot valamilyen büntetéssel ki kell váltani: sántikálással, ugráslással stb./.

- -

/ciccapárok/

Fiúk, lányok kettesével, 6-8 pár bizonyos távolságban körben állnak, egy pedig a zálogoló, a kör közepére megy,

Azután a következőket mondja egymás után háromszor:

Cica párok pillangóra,

Holnap délben Komáromba,

Cuc turóra!

-mondás közben a párokból a hátsók körben szaladgálnak. Amelyik a harmad-szori elmondásra nem ér helyére, attól a zálogoló zálogot vesz: kést, kendőt

Azután a zálogoló egynek a szemét befogja, s azt kérdezi tőle: Mit érdemel ekken a gazdája. Az illető ráfeleli, pl. térdepelést, facsókolást stb., amit a büntetettnek meg kell csinálnia. Azután pedig előlről kezdik a játékot.

Bujkáló játékok:

Mit visztek legények selyemsátor alatt? /kottával/
leányokat viszünk gyöngykoszorú alatt.

Hogy adjátok párját:/:?

A leánynak párját?

Mert a leány drága,

Egy millió az ára.

-Midőn mind átbújtak, a feltartott kezek alatt, azután, ^{az elsőszőr,} utolsó, most már elsővé vált pár keze alatt bújnak át, de már azon változtatással énekelnek:

Mit visztek lányok..., s ezzel végzik:

Mert a legény olcsu,

Csak egy marék ocsu. /Polány/

- -

Leányok egymás kezét fogva kettesével egymás mögé állnak s éneklük:

A pünkösdi rózsa kihajlott az útra,

Nincsen leszedője, szedd le szívem, Örzse.

Add oda, vidd oda, kösd meg bokrétára,

Add oda legénynek, tűzd a kalapjára,

Én vig nem vagyok, szomorú vagyok,

Angyalomat nem láthatom, nagy beteg vagyok.

-Éneklés alatt kezüket feltartják, a hátulsók alatta átbújnak s legelől vonulnak az elsők elé, ahol megállanak. Eléjük persze mindig újak jönnek. /Kaposzentjakab/.

Sorátszakítások, csoportokra osztások:

/tormaleveles/

8-10 fős láncban összefogóznak, köztük az első egy élő fát fog meg. Ez a torma gyökere, aki egyik kezével a fát fogja s visszafelé fordulva, az utána következő elé állva annak egyik karját felemeli. E felemelt karok alatt a sor utolsójának kezdésével, a többiek egymás után átbújnak. Az utolsó átbújó rángatni kezdi az előtte lévő kezét, míg csak el nem szakítja. Az utána következő szintén ezt teszik az előttük állókkal. Mikor a tormagyökérhez érnek, őt a két, hozzá legközelebb álló rángatja az elszakadásig. Az elrántás sikerültével a játéknak vége; esetleg előlről kezdik:

Torma levele megnőtt hegyesre,

Jó lesz annak a gyökere holnap ebédre,

Én vig nem vagyok, szomorú vagyok,

Szeretőmet nem láthatom, nagy beteg vagyok. /Orci/

- -

/Megy a róka a vásárra/

A játsszók egymás mögé állnak egy sorba, mindegyik az előtte álló derekát fogva át mindkét kézzel. Eléjük áll 3-4 lépésnyire a róka. Felállás után kétszer mondják az alábbi mondókat:

Megy a róka a vásárra,

Pipát visz a szájába.

E mondóka alatt a róka a sort egy lábon körülsántikálja. Azután a sor utolsója a sor elején lévőhöz megy. Odaérve, a róka azt kérdezi:

Van-e eladó lányod?

Van!

Gyere be hátulsó!

/akkorra már a hátulsó ott áll/

Nézz az égre! /felnéz/

Köpj a földre!

Fordulj hátra, ne neved! /hármát fordul/

Ha forduláskor az illető nevet, pokolba jutók részére kijelölt helyre megy.

Ha nem nevet, a mennyországosok csoportjához megy. Az összesekkel végigcsinálják ezt. Akik pokolba jutottak, azok a kettes sorba egymás után álló angyalok karjai alatt bújnak át egyenként s átbújáskor az angyalok karjukkal a hátukra csapnak, azután az utolsó tovább lökik. /gige/

- -

/virágneves/

A lányok egy sorba állanak. Egy köztük a virágok gazdasszonya, aki mándegyiknek megsúgja, hogy mint virágnak mi a neve /tulipán, rózsák stb./ . A soron kívül, a sortól 8-10, egymástól pedig 4-5 lépésnyire az angyal és az ördög.

Angyal: Cin-cin!

Gazdasszony: Ki van az ajtóban?

Ördög a vasvillával.

Mit keres?

Virágot.

Milyent?

Tulipánt, /vagy mást virágot/

-a tulipán az angyal mellé áll-

Ördög: Buksbum!

Kivan az ajtóban?

Ördög a vasvillával.

Mit keres?.... stb.

-az ördög erre egy virágot választ a játzók közül s akkor az ördög mellé áll. -Miközben a ^{szorolévüket} az angyal az angyal és az ördög már leszedegették, az angyal és az ördögpartika egymást megpuszilkozzák olyképpen, hogy az angyalok/később az ördögök/ ketten egymással szemben állva, karjukat összetéve, először a főördögöt bújtatják közéje s karjuk között jobbra-balra taszigálják, ezt mondván:

Ettél máma puliszkát?

Pipázott a nagyapád?

Ördög vagy!

Angyal vagy!

-az ördög ha elneveti magát, továbbra is marad. Ha nem, angyallá változik.

Az ördög, ^{ők} ha az angyal, taszigálás alatt elneveti magát, ördöggé lesz Utoljára az angyalok az ördögöket megcsipkedik. /Ságvár/

Kerülgetések: /kottával/

Arra alá kerülgettem egy kis várt,
Kivül-belül bemeszeltem szép tisztán,
Arra jön az irodai szép várta,
Jobb tenéked kedves babám, mint nékem,
Téged szeret az én babám, nem engem,
h
hejre zsirom, petrezsirom hopp-hopp-hopp:/:
/1. Lajtha L. MNR. IV. k. 97. old. szennai gyűjtés/.

kerítettem, kerítettem egy kis várt, /Kottával/
bemeszeltem kívül belül szép tisztán,
Erre jár az irodai udvarban,
Erre jár az irodai udvarban.

Jobb tenéked édes rózsám, mint nékem,
Téged szeret az én babám, nem engem,
Erre zsirom, petrezsirom, happ-happ-happ,
Erre zsirom, petrezsirom, öreg pap.

-Három lány 3szög alakban kellő távolságban egymással szemben leül,
vagy térdepel a földre; a többi 5-10, vagy több példány egymás kezét fogva
kerülgeti úgy, hogy mindegyiket körüljárja. Miután a kerülgető gyermek-
lánc önmagába visszatér, a három felállított közül kettőt kívülről, egyet
pedig belülről kell körüljárni, miáltal egyik előtt az utvonal nyitott
marad. E kerülgető játékokra különböző dalokat is énekelnek. A szokottabb
dalokat és verseket itt közöltük. -Mikor odérnek: Erre zsirom..., akkor a
vers végéig tapsolnak. /Bolhó/.

Mit visztek, mit visztek /Kottával/

Selyemsátor alatt?

Leányokat viszünk,
Gyöngykoszorú alatt.

Hogy adjátok párját?

Azt sem adjuk alább,

Mert a leány drága,
Ezeres a z ára.

Mit visztek, mit visztek,

Manajos kocsi alatt?

Gyerekeket viszünk,

Tüskebokor alatt.

Hogy adjátok párját?

Azt sem adjuk alább,

Mert a gyerek olcsú,
Csak egy gyűszű ocsú.

/Balatonszemes/.

ΛΕΥΝΕΚ* ΚΕΛΗΓΓΚ Ε ΚΟΛΡΕΓΓΚΕΚΕ*

ΤΕΓΕΣΟΓΓΚ* ΥΜΕΓΛΙΚ ΤΕΓ ΕΠΕΚΕΓ* ΕΣ ΚΟΛΡΕΝ ΤΟΛΟΕ* ΕΣΟΚ ΒΕΓΤΕ* ΕΚΤΚ ΚΤΑΠΓ
Ε ΣΤΥΓ ΕΓΓΤΕ ΤΟΓΛΕΓΓΚ* ΣΤΕ Ε ΚΟΛΡΟΥ ΣΤΥΓ ΕΓΓΟΒΑ Ε ΕΣΣΕΓ Ε ΓΕΓΕΚ ΡΕ-
ΡΕΥΜΕΓ ΣΕΒΗΓ* ΕΚΤΚ ΕΣΠΕΝ ΟΥΟΣΣΕ ΓΑΕΓΓΚΟΣΠΕΚ* ΕΣΠΕΝ ΓΑΠΕΓ ΕΓΟΥ ΚΕΣΤΚ

-ΕΣΠΕΝ Ε ΚΟΛΗΓΓΚΟΚ ΚΟΛΗΓ ΕΣ* ΕΚΤ ΡΟΓΟΓ ΓΕΓΕ Ε ΚΕΣΕΡΕΝ* ΚΕΓΓΟΓ ΛΕΒΑ
ΚΕΣΑΕΑ ΣΕΒΕΣΑΡΡΓΚΕΓ:\:

Υ ΑΣΕΡΡΓΚΕΓ* Ε ΑΣΕΡΡΓΚΕΓ*

ΡΕ ΣΕΓΛΓΚΕΓ* ΓΕ ΣΕΓΛΓΚΕΓ

ΠΕΓΓ ΚΕΣΕΠΡΕ ΚΕΛΓΓΕΣ:\:

ΗΣ ΛΕΒΑ ΚΕΛΕΓΛ* ΛΕΒΑ ΠΕΣ ΚΕΛΕΓΛ*

ΠΛΕΒΡΥΠΓΕ ΠΕΓΚΗΓ*

ΒΕΛΟΑ* ΚΤΑ ΚΕΣ ΠΕΓΚΗΓ*

ΒΕΓΓΕΓΕΝ ΠΕΓΚΗΓ*

ΚΤΑ ΚΕΒΗΠΠΟΝ ΚΥ ΑΕ ΓΕΒ*

ΥΣ ΕΝ ΓΕΠΛΩΝ ΟΥΛ ΑΣΕΒ ΚΕΒΛΕΑ*

ΗΣ ΓΕΓΓΕΓ* ΓΕΓΟΒΕΑΓ*

ΕΡ ΕΛΕΓΓ ΡΕΓΟΥΓ*

ΠΟΑΓ ΤΑ ΛΕΝ Ε ΣΑΕΡΕΠΡΕ*

Λ ΕΓΓΕΣ ΤΑ ΡΕΓΟΥΓ*

ΒΕΣΑΡΕΝ ΗΥΛΟΑ ΕΥΠΕΓ ΕΥΠΓ*

ΠΕΓΓ ΓΟΥ ΓΕΓΓΕΣ*

ΡΕ ΠΕ ΠΠΠΓΕΓ* ΠΕ ΓΕΒΕΓΓΕΓ*

ΟΥΛ ΕΥΠΓ ΑΣΕΒ ΓΕΠΛΩΝ*

ΡΕ ΠΥΠΣΑ ΠΕΚΕΣ ΟΥΛ ΕΥΠΓ ΑΣΕΒ ΓΕΠΛΩΝ*

ΓΕΠΛΟΓΕΓ ΚΕΛΕΓΕΣ*

ΥΣ ΤΟΛΟΠΓΟΝ* ΓΕΠΛΟΓΕΓ ΚΕΛΕΓΕΣ*

ΥΣ ΕΝ ΠΕΣΕΣ ΓΕΓΕΚΕΓ

ΠΤΕ ΤΟΛΟΠΓΟΓ ΕΣ ΕΝ ΠΕΣΕΣ ΓΕΓΕΚΕΓ* ΡΕ ΠΥΠΣΑ ΠΕΚΕΣ*

ΥΣ ΗΓ ΛΕΥΝΕΚ ΕΥΠΓ* ΠΤΕ ΚΕΛΗΓΓΟΓ*

ΟΠΠΕΝ ΤΟΥΠΓ ΕΣ ΗΓ ΛΕΥΝΕΚ ΕΥΠΓ* ΠΤΕ ΚΕΛΗΓΓΟΓ*

ΗΟΠΠΕΝ ΓΟΥΓΓΕΓ* ΡΟΛΕΓ ΣΕΒΑΥ ΙΠΠΕΝ ΕΥΠΓ*

ΒΕΓΕΛ ΚΠΓΓΕ ΒΟΓΟΛΕΓ\ΒΟΠΠΕΓΕΓ*

ΠΓ ΕΥΣΑΕΡΕΓ ΣΑΑΣΟΠΛΕ*

ΠΓ ΕΥΣΑΕΡΕΓ ΣΑΑΣΟΠΛΕ*

ΓΑΠΕΝ ΓΟΥΠΕ* ΓΑΠΕΝ ΓΟΥ ΠΕΒ*

ΓΕΡΕΛ ΚΕΛΓΓΕ ΑΕΣ ΠΛΥΓΓΕΓ*

ΣΟΥΓΓΕΓΕΒΕΝΑ ΓΕΡΕΠΛΩΠΕΓ ΑΕΣ ΠΛΩΠΓ*

ΓΕΠΛΩΝ ΠΠΠΟΓ ΣΕΒΕΠΠΠΠ*

ΓΕΠΛΩΝ ΕΣ ΗΓ ΛΕΥΝΕΚ ΕΣ ΕΥΠΓ*

ΥΣ ΕΒΑΓΚ ΡΟΓΟΓ ΓΕΓΕ ΚΕΣΕΡΕΝ* ΕΠΕΚΕΓΠΕΚ:\ΚΟΓΓΕΛΑΥ\

ΣΕΠΠΠΠΠ ΚΕΣΑΑΣΕΓΟΒΕΑΑΕΥ ΚΟΛΡΕΓΓΠΠΕΚ* ΚΕΓΓΟΓ ΒΕΓΤΕ ΚΤΑΠΓ ΚΕΛΗΓΓ ΟΥΚΕ*

ΛΕΥΚΟΛ-ΓΕΓΕ

Körbenállásos játékok

/Adjál anyám, adjál!/
Főleg leányok játsszák, körbe állva, egy helyen. Az anya és leány a körön belül állnak, szintén egy helyen s párbeszéd és ének mellett a következően folytatódik folyik le a játék. /kottával/
Adjál anyám adjál, mert itt hagylak
Ne hagyjál itt lányom, férjhez adlak
Hadd halljam hát kinek ad ke'
Hadd halljam hát kinek ad ke'

- Oda adlak egy béresnek.

Nem ^{adjál anyám} kell nekem az a bérös,

- Mert az inge mindig füstös.

Adjál anyám, stb...

- Oda adlak lányom egy polgárnak.

Nem kell nekem az a polgár,

- Mert az sok dologra kíván.

Adjál anyám, stb...

- Oda adlak lányom egy juhásznak

Az kell nekem baromörző,

Az a szép asszony nevelő.

A legutolsó résznél: "az kell nekem," a körön állók tenyerükkel csattogtatnak s ezzel a játék befejeződik. Továbbjátszásnál előlről kezdik. /Taszár/
- -

/Haj lapu a lapu/
Körben járnak énekelve:

Haj lapu lapu, A nádasi lapu. Kerekési. cérna faggyugyertya.
Lángot vetett a kemence bum bum bum!

/Kering az orsó/
~~Körben~~ Kézfogással körben járnak és énekelnek:

Kering az orsó, eltörött a korsó. Ránk érik a cserepe
gugoljunk le!

Aki nem kellő időben vagy egyáltalán nem guggol le, a körbe megy s féllábon áll mindaddig, míg egy másik hibázó nem váltja fel.

/Erdősokonya/

Körbenjárások kifordulásokkal:

/Elementem én Bécsbe/
Lányok körben összegogódzva járnak s éneklük:

Elmentem én Bécsbe, Németországba.

Lovakat loptam, nyeregbe fogtam.

Sikos a talpa, arany a sarka.

Fordulj meg, fordulj meg szép kis Mariska!

Akit néven szólítanak az arccal kifelé fordul s úgy jár a körön.
Mikor mind kifordul, akkor ugyanazon a módon, dalolás mellett visszafordulnak. /Gyöngyösmellék/ - kottával

/Lánc, lánc, rózsalánc/ - kottával

Lánc, lánc rózsalánc. Piros rózsa lánc.

Piros pünkösdi hajnalán, a kislányok tánca

Szagos gyepen buborék, Hadd forogjon a kerék

Pendüljön az ének. Száz-száz kisleány ne járjon hiába,

Kökényszemű Esztikének perdüljön a lába!

Egymás kezét fogva, körben járnak és a fenti dalt éneklék. A ki-
énekelte leány /akinek a nevét dalba foglalják/ párt választ ma-
gának s erre mindnyájan csárdást énekelnek, amely időnként vál-
tozó. A körön levők egy lépést tesznek a jobb lábukkal jobbra,
a következő negyedre ballábukat jobbhöz húzzák. A következő két
negyedre ugyanezen mozdulatokat végzik a bal, illetőleg a jobb-
lábukkal bal felé. Tehát egy helyben lejtnek. Benn a körben ál-
lók a felnőttek szokásos csárdását járják. Ha a táncdalnak vége
van, a játékot újra kezdik előlről. /Törökkoppány/

Körbehívás:

/Mély kútba tekintek/

Egymás kezét fogva, felállanak. Egyik^a körbe áll. Felállás után az
alábbi mondókéval járnak körbe:

Mély kútba tekintek,

Arany szálát szakasztok,

Testvérkémet benne látom,

Gyöngysorba, gyöngysorba,

Gyöngyös koszorúba.

A mondóka végeztével a körben levő leguggol s ezt mondja: "Kútba
estem?" Erre együttesen kérdezik:

Ki húzón ki?

Nagy Mariska!

Az említett Nagy Mariska megy helyébe a körbe, ő pedig a helyére a
körön állók közé. Ezután a játék előlről kezdődik. /Szenna/

Egy szege, két szege, három szelemenje,
Hat pár dinnye, negyven szege,
Csiripej feneke, forr a tyuknak a feje,
Csér ide, csér oda, szép asszonnak szüllejébe
szüllejébe, szülő ripityóka.

-A kézfogással sorban álló lányok a három helyen álló, vagy guggoló lányok között tekergősen jártak énekelve. A sor végigjárta után a 3 álló/guggoló/ lány is a sor végébe csatlakozott, majd a 3 első lány állt le ismét a játék további folytatása végett.

Mondóka a kergető-fogó játék kiválasztásához

Arra alá kis körtefa,
Minden ágán akasztófa,
Akasszák fel azt a császárt,
Aki nem ad kiskatonát,
Az én bátyám kiskatona,
Asse tuggya hol a lova,
Jágeráknál istállóba,
Zabot eszik a jászolba,
Ergye Kati kantározá fel, a lovat,
Hagy vágassak Fehérvárra,
Fehérvárról Visegrádra,
Ótt látom a Bözsikét,
Eteti a kiscsirkét,
Etesd, etesd Büssike,
Abbó lesz a pecsenye.

Mesztegnő, 5 tagú asszony-társaság

A lányok körben álltak. Egy mögöttük ment ének közben, kezében zsbkendő/vagy egyéb ütleget. Nem szabad volt hátranézni az éneklőknek. Akit a körben járó megütött, annak futni kellett, s a helyére egyiküknek be kellett érni.

Róka-játék

Meg ne fordulj, meg ne fordulj,
Szépen állj.

Mert a róka, mert a róka

Büzel jár.

Hogyha ütnek, mingyár fuss,

Mett hátadon, mert hátadon

Lesz a puff.

Litya-kiszámoló

Kiszámoló a lityához

Madarak voltunk,
Földre szálltunk,
Buzaszemet szedgélünk,
Éliján-bóliján,
Balog Péter, Balog Pál,
Csöndörödik, böndörödik,
Városi Lackó,
Kilencedik acskó,
Csücs ki, szájj,
Te vagy a litya.

Kerülöm, kerülöm szent Ilona házát,
Miért kerülöd az én házam táját?
Szép lányodat kéretem!
Nincs nekem szép lányom,
Ne hazudj, táttam,
Bécsben piros almát árult.
Vettem is belüle,
Ettem is belüle,
Csutája maradt a zsebembe.

/Hidas játék, csak szöveggel/

Itthon vagy-e hidasmester?
Itthon vagyok, csak most jöttem!
Eressz át a hidadon!
Nem eresztlek, mert nem tudom ki népei vagytok?
Lengyel László jó kirájé!
Az is nekünk ellenségünk!
Miféle ellenségtek?
Egyszer eer jártatok,
és eltörtétek a hidam lábát!
Megcsinájjuk fából!
Nem kell nekünk fa!
Megcsinájjuk vasból!
Nemx kell nekünk vas!
Megcsináljuk rézből!
Nem kell nekünk réz.
Megcsináljuk ezüstből!
Nem kell nekünk ezüst!
Megcsináljuk aranyból!
Akkor átmehettek rajta!

Litya-kiszámoló

Fiúk, lányok vegyesen játszották a Róka-játékhoz való kiszámoló szöveg-ének sorait, s akire a "fuss"-szó esett, már az kergetővé vált és a kötetlenül futkosókat kergetnie kellett, ill. egyiküket meg kellett ütnie a zsebkendő-csomóval, s akkor cserélhetett.

Altató

Este van már este,
Tente baba, tente,
Aludj, aludj, szól a harang,
A szemedet kumm be.
Szép csöngető szóra,
Új fül a hintóra,
Aranyos kis kék szemedet
Nyiss fül virradóra.

Mondóka

Mosogatórongy,
Mért nem jöttél
szombat este,
Kaptál, volna hust,
Én amit kaptam,
Tarisznyáma raktam,
Mire haza tigyegetem-totyogtam,
Mind elpotyogattam.

/Ej bibor, bibor/

Körben felállva játsszák a leányok, minél többen. Egy leány a kör közepén áll s mikor a többiek körben forogva a dalt elkezdik énekelni, akkor a körben állók közül egyet felkér s azzal összefogódzva, táncmozdulatokat végez a dallam hangjára. /kottával/

Hej bibor, bibor, bibori bársony,

Aki nem bibor, nem ide való.

Szántottam gyöppöt, vetettem gyöngyöt,

Hajtottam ágát, vetettem virágát.

Adjon az Isten indai haját.

Hadd húzzák neki kormozi csizmát!

Egyiket húzzák Judit lábára,

A másikat húzzák Margit lábára!

/Nemespátró/

/Mit mos, mit mos?/

Körbe álló leányok közé egy a közepére áll. Fejét kendővel takarja le. A körön állók a következő dalt éneklék: /kottával/

Mit mos, mit mos kis menyecske?

Ingyet, pontyot varrókeszkenőre.

Ha szél volnék fujdogálnék

madár vonék röppentenék.

Bus szivem, bus szivem

Téged szeretnék.

A dal végeztével kendőjét az egyik leány fejére helyezik, az illető körbe áll, ő meg a helyire megy. A játékot aztán előlről kezdik. /Orda/

Mit mos, mit mos, levél Katicája?

||Ha szél volnék kurjantanék||

||Vig szivemben vig lelkemben Téged elvennék.||

/Szilvásszentmárton, dr Kiss Á., Magy./

/Három kislány/

Hárman állanak a körbe. Elrendezkedés után éneklék: /kottázva/

Három kislány benn vagyon a tánckörben,

Selyemkendőt lobogtat a kezében;

Kiket szeret, ölelje meg előre, előre,

Adjon neki páros csókot emlékebe.

A "kiket szeret" szóknál a körben álló "három kislány" a körön állók közül egyet-egyet kiválaszt, azt megöleli s vele forog. Ennek bevégeztével a beszólitottak maradnak a körben.

/Orci/

Gombozás:

A szintén közismert játékhoz előzetesen ástak egy kb. 10 cm-es átmérőjű gödröt, amitől 5-8 méterre egy vonalat húztak, ahonnan a fiúk-a megszámozás sorrendjében- dobták a gombot. Akinek a legközelebb esett a gombja a lyukhoz, az kezdte a "pöckölés", -de csak egyet pöckölhetett, amennyiben nem talált bele a lyukba; ha igen, akkor addig pöckölhetett, amíg sikertelen volt a lyuk-találás. Utána a 2. számú játékos próbálkozott, majd a 3. stb. -Másik változat: a szerteszét esett gombokat úgy kellett pöckölni, hogy az egy másikat érítsen. Ha ez sikerült, a játékot addig folytathatta, míg el nem vettette a gombütközést. Mindkét formálánál-természetesen-a lyuk felé igyekeztek lökdösní a gombokat. /Később már a nagyobb legényektől ellesve "snúrozást", pénzzel is játszották titokban, de ezt a szülők tiltották az iskoláskorúaknak/. "A gombozó játéknak volt egy olyan formája is, hogy a gödör helyett egy vonalat húztak, s aki legközelebb dobott a távoli vonalhoz, az összeszedte a markába a gombot, megrázta, majd kissé földobta a levegőbe. Ha földre esett gomb(ok) "visszajára/ estek, azok a játékosé maradtak. Utána ismét kezdtek előlről. Másik változata: ha nem mind esett visszajára/ami ritkán sikerült/, akkor a következő játékos dobhatott hadonló szándékkal.

még több sportjáték leírása ábrákkal.

Sportszerű, mozgásos játékok

Stukkózás:

Csak fiúk szokták játszani ezt a rongylabdával dobós-játékot. Régen istálló, ól vagy háza fala mellett csoportban álltak a fiúk. Tőlük 10-15 méterre állt a dobó, aki igyekezett valakit eltalálni a csoport tagjai közül. Ha ez sikerült, a megdobott játékos lett a dobó. - Másik változata: a megdobott játékos kiállt, s a játék addig folytatódott, míg el nem fogyott a csoport, és utána új dobót jelöltek ki, s folytatódott a játék.

Ütős-elkapós:

A fiúk választottak egy ütő és egy adogató játékost; a 8-10 gyermekből álló csoport messze helyezkedett el egy nagyobb területen. A leütött labdát igyekezett valaki elkapni a csoport tagjai közül, s ebben az esetben csere történt az ütő, ill. elkapó játékos között. /néha az adogatót ilyenkor kieserélték/.

Páros lile:

Mind a fiúk, mind a lányok játszották/gyakran külön-külön is/. Egymás után párosával álltak föl. Egy fogó játékos előttük állt 5-10 m-re. "Fuss", "hátulsó pár előre fuss", "jöhetsz" stb. jelszóra az utolsó párnak a sor előtti térre kellett futni, akitek a fogó-de elég volt egy is- igyekezett megfogni mielőtt az előre futó pár kezét nem fogott/ai, akkor már érvénytelen volt valamelyik személy elfogása/. Ha sikerült valamelyiket megérintenie a fogónak, azzal együtt beállt a volt fogó a sor elejére. Ha nem sikerült a fogás a volt hátulsó pár a páros sor elejére állt, s a fogó maradt a helyén és újra hívta az új hátsó párt. - Másik változata: a hátulról előre futó párnak kézfogással együtt kellett menekülni a fogó elől/ami megnehezítette helyzetüket/, megkerülve a sort. Ha sikerült megmenekülniök, maguk álltak be a sor elejére, és a fogó maradt ismét elől.

Blinckezés:

A közismert játék egyik változatát úgy játszották, hogy a 10-15 cm-es két végén kihegyezett fadarabot rátették a fiúk egy kis kőre, vagy ágra/hogy az egyik fele feljebb álljon/, s egy méteres bottal ráütötte a csoport első ütője. A magasra repült blinckét csak akkor volt szabad felkapni valakinak, ha már leesett, hogy az illető lehessen az ütő. Másik változat: a repülő blinckét el is lehetett kapni, s akkor az lett az ütő. - Másik változat: a nem túl magasra ütött blinckét addig üthette a kezdő ütő, míg el nem vétette; ha leesett a fa, a soron következő kezdehatta az ütőjátékot.

Találós kérdések

Heddig nyul a nyul?-/Ameddig együtt van, mert ha többen vannak, máz
nyulak/
Mér nyul a nyul?-/Az ennivalóért/
Mit eszik a nyul karácsonyeste?-/Vacsorát/
Mi van a zét közepén?-/Az "é"/
Hasam a hasadra, hosszim a likadba?-/A hordóbol^{hébérrel} bort szívó ember /
Félen, nyárom nyilik, sohasem virágozik?-/Az ajtó/
Dombon ülő Dömötörnek fődig ér a lödörgője?-/A harangkötél/
Kimegy, beáll, bemelegy, kiáll, fölmelegy, leáll, lemegy, föláll?/Macskafarka/
Ágazik, bogozik, még se leveledzik?-/A folyó/
Vőlegényne: nincsen, van a menyasszonynak, macskának elől van,
majomnak kettő van?-/Az "m"-betű/
Uton megy a döndöle, hátán viszi kenderit, dem sanálnám göndörít,
meggyujtanál kenderit?-/A birka, gyapjú/
Hátamat a falnak vetem, körtéimet leeresztem, a tökömet bille-
getem, néha-néha ütök is?-/A falióra/
Gyere pajtás, tegyük úgy, mint az este, a két szőröst tegyük
össze, a meztelent meg hagyjuk közte?-/A szem, alvás előtt/
Elől megyen íéjbile, hátán viszi rece-fice, szeme négy, füle négy,
körme pedig huszonnégy?-/A lovas-husár/
Egy ember fölviszi, száz ember nem tudja lehozni?-/A fing/
Hegye piros, túja/töve/ szőrös, szép lányokba könnyen csúszik/vagy
szeretik/?-/Az eper/
A világot átaléri, mégis egy tik átallépi?-/A keréknyom/
Senki és valaki laktak egy házba, senki elment vadászni, valaki
madarászni; ki maradt otthon?-/Az "és"/
Hol vált Jézus, amikor sem égen sem földön nem volt?-/A számárháton/
Hol ordított a számár akkorát, hogy az egész világ meghallotta?-/
/A Noé bárkájában/
Mellik ló eszik paraszt?-/A vasaló/
Mellik fa nem ég el a tűzön?-/A tréfa/
Mijjen szög megy a fejetetején?-/A bakancs-szög/
Egy jukon bebujsz és kettőn jössz ki?-/A nadrág/
Mi látszik ki a likas nadrágból, -/Az asszony gondatlansága/
Heddig szopik egy bornyú?-/Amíg akkora marha nem lesz, mint te/
Heddig mész az erdőbe befelé?-/A közepéig-, onnan már csak kifelé/
Mi a különbség a péklegény és a vőlegény között?-/A péklegény
puhán teszi be, keményen veszi ki; a vőlegény meg fordítva/
Mi a különbség a tűzoltó, a tengerész, tűzér és az ujember között?-/
/A tűzoltó a a tűzbe vizel, a tengerész-tűzér a vízbe tüzel, a
az ujember pedig arra tüzel, ahol a nő vizel/
Mellik ló nem nyerit?-/Az olló/

Egytűnpör-kantabéri-óbotláng?-/Egy tűn pör,kant eb éri,ó bot-láng/
 Kantájedátul?-/Kan tied átul,vegy kant ijed átul/
 Kanturáliaspisális?-/Kan tár,áll is,pisál, is/
 Tónaludátusz, visszautsfigátusz?-/Tón a lúd átúsz, visszauts, meg átúsz/
 Pennap láttas hat nyulat, azt is tudom, hun vannak?-/Nak Tolna megyém
 Kint is van, bent is?-/AZ ablak/
 Fót hátán fót, tü benne pose vót?-/A káposztafej/
 Hány féle nyúl van?-/Mezeinyúl, házinyúl, lekonyul/
 Mójik nehezebb egy kilo toll, vagy egy kilo buza?-/Egyforma /
 Mójik többé nincs vis?-/A hintóba/
 Mójik várba nem laknak?-/A lekvárban/
 Mójik a három legvónabb ember?-/Október, november, december/
 Zebedeus fiának ki volt az apja?-/A vén Zebedeus/
 Száll amadár szárnya nélkül, fára leül lába nélkül, jön egy királ
 napkeletről, mind megeszí szája nélkül?-/A hó és a Nap, v. hóolvadás
 Tiszta fényes születésem, lueskos-sáros temetésem?-/Hóolvadás^{szal}/
 Ha tesznek hozzá, fogy, ha vesznek el belőle, akkor nő?-/A lyuk/
 Két szőrös között egy meztelen?-/A két ló és a kocsirod/
 Mójik a legnehézebb bot?-/A koldúsbót/
 Este felakasztják, reggelig egy hagyják, este megint felakasztják,
 szőröstül-bőröstül és mégsem hal meg?-/A szőrtarisznya/
 Elöl megy a fényeske, utána a fehérke?-/A tü és gérna varráskor/
 Rén, rón/ri/ réce; mórú rón/ri/ réce?Viz nincs válujába, vér nincs
 oldalába?-/Hegedű/
 Kirül van a lófej a szőlőbe?-/A nyakáru/
 Az anyja még meg sem születik, de fia már a házaton jár?-/A füst/
 Mi különbség a hordó és a zabigyerék között?-/A hordónak van
 csapja, de a zabigyerekeknek nincs apja; A tréfa itt a válaszban van/.

Eörsökoppány, Sünegi Györgyné, 1938.

Tartalom

ELŐSZÓ

BEVEZETÉS/tanulmány szerű, kb 8-10 old./

GYERMEKJÁTÉKOK

Altatók-/mondókák/

Állat-mondókák

Hivogatók,

Jártatók,

Nevettetők... stb.

Kiszámolók/Kiolvasók/

Fogójátékok/szöveg, vagy dallamhoz kötöttek/

a./kergető

b./Egyes fogók

c./Páros fogók

d./Fogyó-gyarapító játékok

Szerepjátékok

a./Kör- és sorjátékok

b./Házasítók... stb. *Párvidasztók*

Hidasjátékok

Egyéb kötött és kötetlen játékok

SPORSZERŰ JÁTÉKOK

Fogócskák, ugrók

Labdajátékok/ütőbot nélküliek/

Küzdő-szakító játékok

Méta-félék

a./Hosszúméta

b./Körméta

c./Csingázás

d./Kanászozás

Csülkőzés

Görcözés

Paprikázás

Blinckezés

Pumizás

Nyulazás

Gurigázás

Kiszoritók

Egyéb népi és újabb keletű játékok

Összefoglaló és utalások

Irodalom

G y e r e k f o l k l ó r

Gyermekjátékok

Bölsődalok /altatók, ringatók/

Aludj baba, aludjál!
Nyuszika is alszik,
Este van a faluba,
Esti harang hangzik.
Majd ha újra fölragyog
Isten tányérkája,
Mosojog a baba is,
Nyuszika is rája.

Tihany/Kapoly/Pintér
Pálné, 1911.

Tente baba, tente,
Itt van már az este,
Aludj, aludj, szól a harang,
A szemedet csukd be, /le/!

Aludj, aludj, álmodj,
Rózsa bimbójáról,
Aludj, aludj, szól a harang,
Két szemedet csukd le!

Bubújja babácska!
Esti csillag ragyog,
Aludj, már, aludj már,
Én is álmos vagyok.
Álmodjál, álmodjál,
Hófehér kötőről,
Lila-kék szoknyáról,
Piros cipellőről.

Tihany/Kapoly/Pintér
Pálné, 1911

E, ej! alugyál,
Picikám alugyál!
Nincs itt a papája,
Elment a vásárra,
Hoz nekije bábót,
Csutorába márcot,
Alugyál, alugyál,
Szépeket álmodjál!

Ingadozó nádszál,
Gyöngy viola,
Te kis Mariska,
Alugyál kisangyalom,
Alugyál kisvirágom,
Té kizs viola,
Té kis Mariska,
Alugyál kisvirágom!

Táska, Étvágyoló Mártonné, 1920.

E, ej, babája!
Aludjál kis babája!
Nincs itthon a papája,
Begyühetsz babája/papája/
Áj-áj, csicsisba babája!
Aludjál kis babája!
Itthon van a papája,
Disznóól zakattyába/zagatjár
Van a kötődája.

Áj-áj, babája!
Nincs itthon a papája,
Emönt a vásárra
Hoz nekik bábót,
Kis kutya lábót.

Somogyudvarhelyi asszonytársaság

Gyermek-folklor

G y e r m e k j á t é k o k

1/altatók,ringatók/

2/Bölcsődalok/

○ E, ej, ! alugyál picikém, alugyál!

Nincs itthun a mamája,

Nincsen neki papája,

Elment a vásárra,

Hoz nekije bábót,

Csuturába márcot,

Alugyál, alugyál,

Szépeket álmodjál!

Ingadozó nádszál,

Gyenge viola,

Te kis Mariska,

Alugyál kis angyalom,

Alugyál kis virágom!

Te kizs viola,

Te kis Mariska,

Alugyál kis virágom!

Táska, Étvágyoló Mártonné, 1920

Tente baba, tente,

Itt van már az este,

Aludj, aludj, szól a harang,

A szemédet csukd le!

Aludj, aludj, álmodj

Rózsa bimbójáról,

Aludj, aludj, szól a harang,

Két szemédet csukd le!

Bubujja babácska!

Esti csillag ragyog,

Aludj már, álmodj már,

Én is álmos vagyok.

Álmodjál, álmodjál

Hófehér kötőről,

Lila-kék szoknyáról

Piros cipellőről.

Aludj baba, aludjál!

Nyuszika is alszik,

Este van a faluba,

Esti harang hangzik.

Majd ha újra fölragyog

Isten tányérkája,

Mosojog a baba is,

Nyuszika is rája.

Tihany/Kapoly/Pintér Pálné, 911.

D
Csicsijja bubája!
Szép török fiúcska,
Nekem is volt égszer
Szép kicsi fiúcska,
Elvitte a török,
Szép piros hajnalon,
Hajnalhasadáskor.
Most is mégismerném,
Hogyha elém jönne,
Karja fehérjéről,
Fehér szemölcséről,
Karja fehérjéről,
Fehér szemölcséről.

Tihany/Kapoly/Pintérné, 1911.

○ Csicsiba, hajába!
Alugyál Juliska,
Vigyázzon álmodra
Az őrző angyalka!
Csicsiba, hajába,
Aluszik a Juliska.

T. Koppány, Sümegi Györgyné, 1936.

○ Este van már, este,
Tente baba, tente,
Aludj, aludj, szól a hang,
A szömödét kumm' be!
Szép csöngettyő szóra
Üll föl a hintóra,
Aranys kis kék szömödét
Nyisd föl virradóra!

Mesztegnyői asszony-csoport

Este van má, este,
Harangoznak messze,
Az kicsi kis Lacikám
Alszik az ölembe.
Szép álm tündére,
Borulj a szemére,
Gyerték, gyerték kis angyalkák,
Játszadozni véle.

1944.

Somogysámson, Gelencsér Lászlóné,

/mágikus cselekvésekhez kapcsolódó mondókák/

Kár, kár, Varga Pál!
Varrjál nekem kis csizmát,
Maj megadom az árát,
Tudom, hol lakik apád,
Bécsbe, Budába,
Füstös kemencébe.

*Fecskét láttam
Szeplőt hánytam,
Fonalat gombosítottam.
"... akkor nem lesz szeplős a gyerek"*

Egy fán gójfafészek,
Egy fán gójfafészek,
Aki tudja, még ne mondja,
Egy fán gójfafészek.

"Akkor mondtuk, ha góját, vagy varjút láttunk tavasszal.."

Egér, egér adj vasfogat,
Egér, egér adj vasfogat!
Én meg adok csontfogat.

"...és akkor bedobtuk a tűzbe a rossz fogat.."

/egészségvarázsló mondóka/

Töröm, töröm sóska,	Töröm, töröm sóskát,
Somogyvári Jóska,,	Mint a Magyar Jóskát,
Sós légy, borsos légy,	Sós légy, ojan légy,
Mind az ecet ojjan légy.	Mint az ecet ojjan légy!

Törökkoppány, Sümegi Györgyné, 1936. - Tihany/Kapoly/, Pintér

Pálné, 1911.

Gója, gója gilice,
Kendermagos vadréce,
Addig nem adom a tengerkulcsodat,
Még százat nem fordulsz.

-

○ Töröm, töröm sóskát,
Molnárlegény csontját,
Hat ló, hat patkó,
Hetedik a kiskis csikó.

-

Somogyudvarhely, Farkas Ferenc, 1912.

-

○ Kele-kele füzfa,
Somogyvári bikfa,
Zsidó/török/gyerék
sipot kért,
Adjunk néki ludfost,
Kerék alá tötte,
Onnan is kivötte,
Kan-töki, bikatöki,
Lányok vakarója.

Somogyudvarhely, Farkas Ferenc, 1912

-

/gyermekmodókák, kiszámolók/

Egy kisasszon Pozsonba
Sejmet lopott a boltba,
Mikor a boltos megtudta,
Jobbról-balról pofozta.

Né pofozzon boltos úr,
Mer az apám földesúr,
Ha az apád földesúr,
Sejmet lopni né tanulj.

An-tan-té-ni, szána-ka-déni,
Széna-ka-dika-dika,
Ajjer-bajer, bijjar-bajer,
Puff! -

Cukrom a boltba,
Piros pappirosba,
Kitésem az ablakba,
Nyilik, mint a rózsafa.

Vizvár, Csikvár Istvánné, 1913.

Öködöm-böködöm öt mázsára,
Szól, a rigó rikoncára,
Cérnára cinegére,
Cucc ki madár a mezőre,
Cucc ki, akassz ki,
Hadd száradjon odaki.

Egyedem-begyedem, cokadom bé,
Ábri-fábri, dominé,
Ékusz-békusz,
Bugyborékusz,
Ájer-bájer, bumm!
Szenna, Kiss Istvánné, 1892,
Siójut, Kiss Sándor, 1909.

Egyedem-begyedem,
Lótán, kapitán,
Lányom, a dékán,
Pup van a hátán,
Cipő van a lábán,
Huzza a harangot,
Vegyél neki kalapot.

Zamárai, Sebestyén Lajosné,
1899.

(*vitálások*)
Ádám, Éva szentek voltak,
Mégis sokat fáradoztak,
Fára másztak, almát loptak,
Mondd meg mégis hányat loptak?

Törökkoppány, Sümegi Györgyéné, 1936.

Verebek voltunk, fészekbe tojtunk,
Buzaszemet szedgettünk,
Hányat tojtál, te, meg te?

Pad alatt volt egy ház,
Abba lakott Mikulás,
Kértem tüle szalonnát,
Azt mondta, hogy pofonvág,
Ha pofonvág, meghalok,
Kivisznek a bivalok,
Répafődre temetnek,
Megésznek az egerek.

Táska, Bera-család női tagjai

Egyedem-begyedem, tenget, tánc,
Hajdú sógor, mit kívánsz?
Nem kívánok egyebet,
Csak egy darab kenyeret,
Mér kívánod a kenyeret?
Hogy a gyerek égye még!

Táska, Bera-család és Étvágyoló Mártonné, 1920.

0 Egy, kettő, három, négy,
Kopasz barát hová mégy?
Szórt szedegetni!
Minek az a szőr?
Szitát kötögetni!
Minek az a szita?
Korpát szitáogatni!
M_inek az a korpa?
Disznónak köll adni!
M_inek az a disznó?
Háját ki köll venni!
Minek az a hája?
Kocsira kő kennyi!
Minek az a kocsi?
Vásárra kő mennyi!
Minek az a vásár?
Cifra ruhát vennyi!
M_inek az a cifra ruha?
Abba kevéskenyi!
Minek az a kevésség?
Hogy a legények a lányokat szeressék!

Törökppány, Sümegi Györgyné, 1936.

-

Egy, kettő, három, négy,
Kopasz barát hová megy?
Nem megyek én messzire,
Csak a világ végire,
Ott ül a bába,
Fekete ruhába,
Kérdem tőle, hány óra?
Háromfejtá-háromra!
Jézus megy a templomba,
Két gyermek ministrál,
Jézus pedig prédikál.

Bize, Amsztmann Rozália, 1958- /anyja így tudta/:

Egy, kettő, három, négy,
Kopasz barát hová megy?
Szórt szödegetnyi!
Minek az a szőr?
Szitát kötögetni!
Minek az a szita?
Korpát kiszitáni!
Minek az a korpa?
Disznónak kő adni!
Minek az a disznó?
Háját ki köll venni!
Minek az a hája?
Kocsira kő kenni!
Minek a kocsi?
Vásárra köll menni!
Minek az a vásár?
Cifra ruhát venni!
Minek az a cifra ruha?
Misére kell menni!
Minek az a mise?
Benne imádkozni!

Bize, Amsztmann Lajosné, 1911.

(szám-énekek-mondóka)

0 Egy, megérett a meggy,
Kettő, feneketlen teknyő,
Három, te vagy az én párom,
Négy, megcsipett a légy,
Öt, hasad a tök,
Hat, hasad a pad,
Hét, zsömlét süt a pék,
Nyolc, feneketlen polc,
Kilenc, kis Ferenc,
Tíz, tiszta víz,
Ha nem tiszta,
Vidd vissza,
Majd a cic megissza,
Tizenegy, tikseggibe bizseregj,
Rizenkettő, seggbillentő,
Tizenhárom, vasas járom,
Tizennégy, eb seggibe szányon mégy,
Tizenöt, kutyaseggit böködöd.

Törökkoppány, Sümegi Györgyné, 1936.

0 Egy, érik a meggy,
Kettő, feneketlen teknyő,
Három, té vagy az én párom,
Négy, megcsipett a légy,
Öt, érik a tök,
Hat, hasad a pad,
Hét, Zsömlét süt a pék,
Nyóc, telle a póc,
Kilenc, kis Ferenc,
Tíz, tiszta víz,
Tizénég, a seggembe bizseregj,
Tizénkettő, a seggembe mit kereső?
Tizénhárom, észéd a szart egész nyáron,
Tizennégy, hágd meg a vén Simonnét,
Tizénöt, vigyen el a kis ördög, /kampósfejü vén ördög/
Tizénhat, puszild meg a likamat,
Tizénhét, verd meg a vén Simonnét,
Tizénnyolc, -"tudtuk huszig, de már elfeledtük"-

Mesztegnő, asszonyok csoportja, közösen mondák el eddig.

/mozgásos sor-és körjátékok/

Mégy a róka Lipára, Lipára,
Pipát visz a szájába, :/:
Róka koma, van-é eladó dinnyéje?

Hat lúd a zabszalmába,
Hetedik a hajdinába,
Maj gyün a gazda,
Aki be is hajtja,
Hat ludat, zab, zab, zab,
Zab, luda zab, zab, zab,

Tik, tekerőccse,
Három dorong löccse,
Majd mégmondom a gazdának,
Mér lopta el a libámat;
Kapj szoknya!

Táska, Étvágyoló Mártonné, 1920, Bera Ignácné, 1899.

/kifordulós, kilökős körjátékok/

Ispiláng, ispiláng, !
Rózsa volnék, nyillanék,
Pénz volnék, csörögnék,
Karika volnék fordulnék,
Zöld sejem rostja,
Kalán, kalán, zsigya,
Szédem, szédem, szép Marika,
Fordulj ki a várbú!

Táska, Bera család nőtagjai

Hej, széna, széna!
Széna szakadékja,
Benne van egy kerék asszony,
Kerék kis menyecske,
Egyed-vegyed a kutyáér,
Hajnali kecske,
Barna menyecske,
Cuc-ki te vén bocskor!

Zamárdi, Sebestyén Lajosné, 1899.